

Caroline Nyborg Nordby

**«Det er ingen tvil om at foreldrene er glade i
barnet»**

En diskursanalyse av fylkesnemndsvedtak med vekt på risiko og
resiliens

**Masteroppgave i barnevern
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap
Oslo 2023**

Sammendrag

I denne studien ønsker jeg å belyse betydningen og konsekvensene av perspektivet en sak vurderes ut fra, hovedsakelig med vekt på risiko- og resiliensperspektiver. Risiko og resiliens er sentrale begreper i vurderingene av barns omsorgssituasjon på barnevernsfeltet, og gjennom fokuset på kartlegging av både risiko- og beskyttelsesfaktorer vies det en økende oppmerksomhet på feltet. En forståelse av barn og familiers ressurser, sett opp mot den risikofylte situasjonen, er sentralt. I lys av dette er jeg interessert i å se nærmere på hvordan disse perspektivene påvirker vurderingene som gjøres i nemndsvedtak, og hvilke andre perspektiver som eventuelt er sentrale. Oppgavens problemstilling er følgende: *I hvilken grad vektlegges risiko og resiliens i fylkesnemndsvedtak, og hvilke diskursive perspektiver er fremtredende i vurderingene som gjøres?*

Studien er kvalitativ med bruk av dokumentanalyse som metode, og er basert på vedtak fra Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. For å besvare problemstillingen har jeg benyttet en diskursanalytisk innfallsvinkel basert på inspirasjon fra ulike diskursanalytiske tilnærminger. Jeg lar meg inspirere av elementer fra blant annet Michel Foucault, Laclau og Mouffe sin diskursteori og diskurspsykologi.

Sentrale funn i studien er hovedsakelig at risikoperspektivet har en dominans i vurderingene på feltet, og at utsagn i et resiliensperspektiv ofte nedtones eller omformuleres til en risikoorientert forståelse og tillegges tilsynelatende lite vekt. Utover dette innebærer andre funn en identifisering av ulike kunnskapsperspektiver i vurderingene, som eksempelvis individorienterte perspektiver, familieperspektiver og helhetsperspektiv.

Basert på mine funn kan jeg konkludere med at risikoperspektivet står i en maktfylt posisjon i vurderingene, og dette får konsekvenser for hvordan sakene oppfattes og hvordan barn og foreldrene fremstilles. Et dominerende fokus på dette perspektivet overskygger verdien av andre perspektiver, og andre kunnskapsperspektiver blir forstått i lys av risikofokuset. Dette er interessant fordi det vanskeliggjør en helhetlig tilnærming til sakene.

Abstract

In this study, I aim to shed light on the significance and consequences of the perspective from which a case is evaluated, mainly focusing on risk and resilience perspectives. Risk and resilience are central concepts in the evaluation of children's care situations in the child welfare field, and there is increasing attention on the field's focus on assessing both risk and protective factors. Understanding the resources of children and families in relation to the risky situation is crucial. Considering this, I am interested in exploring how these perspectives influence the assessments made in county board decisions, and what other perspectives may be significant. The research question is as follows: To what extent are risk and resilience emphasized in county board decisions, and what discursive perspectives are prominent in the assessments that are made?

The study is qualitative, using document analysis as a method, and is based on decisions from the Norwegian County Board for Child Welfare and Social Affairs. To answer the research question, I have used a discourse analytical approach based on inspiration from various discourse analytical approaches. I am inspired by elements from, among others, Michel Foucault, Laclau and Mouffe's discourse theory and discourse psychology.

The main findings of the study are that the risk perspective dominates the assessments in the field, and statements in a resilience perspective are often toned down or reformulated to a risk-oriented understanding and given seemingly little weight. In addition to this, other findings identify different knowledge perspectives in the assessments, such as individual-oriented perspectives, family perspectives, and holistic perspectives.

Based on my findings, I can conclude that the risk perspective holds a powerful position in the assessments, which has consequences for how the cases are perceived and how the children and parents are portrayed. A dominant focus on this perspective overshadows the value of other perspectives, and other knowledge perspectives are understood in the light of the risk focus. This is interesting because it makes a holistic approach to the cases challenging.

Forord

To år som masterstudent ved OsloMet er nå ved veis ende. Det har vært en krevende men lærerik prosess, og jeg har utviklet meg både som person og som barnevernspedagog. Arbeidet med masteroppgaven har vært både spennende, utviklende og lærerikt. Samtidig har det også vært overveldende, frustrerende og krevende. Jeg ønsker derfor å takke de som har bidratt til å gjøre et sluttresultat av oppgaven mulig.

Først og fremst vil jeg takke min veileder, Jorunn Vindegg, for gode innspill og konstruktive tilbakemeldinger. For din helt essensielle tilgjengelighet, og overveldende mengde kunnskap. Takk for at du har vært en støtte, og for at du ville dele av dine faglige refleksjoner med meg.

Takk til Katinka, medstudent og venninne, for alle fine lese- og skrivestunder sammen. Takk for at du engasjerte deg så mye i min oppgave, for interessante diskusjoner og verdifulle innspill. Alle lunsjpauser og felles frustrasjonsutbrudd ville jeg heller ikke vært foruten.

Til slutt ønsker jeg å takke min fantastiske familie og gode venner, for uvurderlig støtte og oppmuntrende ord. For deres tålmodighet med mitt «oppgave-mas», og for tiden dere har brukt til å komme med interessante synsvinkler om oppgavens tema. Takk for at dere har lyst opp denne intensive tiden med middager, kaffe-avtaler, telefonsamtaler og andre nødvendige avkoblinger. Dere har gitt meg motivasjonen til å komme dit jeg er i dag.

Oslo, 15. Mai 2023

Caroline Nyborg Nordby

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1: INNLEDNING	7
1.1 TEMA	7
1.2 BAKGRUNN OG KONTEKST	7
1.3 PROBLEMSTILLING	8
1.4 BESKRIVELSE AV FELTET	9
1.5 TIDLIGERE FORSKNING	10
1.5.1 Resiliens og styrkeperspektiv	10
1.5.2 Risikoperspektiv	12
1.5.3 Kunnskap i praksis.....	13
1.6 FORMÅL MED OPPGAVEN	14
1.7 AVGRENSNING	15
1.8 OPPGAVENS STRUKTUR.....	15
KAPITTEL 2: TEORETISKE PERSPEKTIVER.....	16
2.1 DISKURSANALYSENS VITENSKAPSTEORETISKE FORANKRING.....	16
2.2 DISKURSTEORETISK TILNÆRMING	18
2.2.1 Inspirasjonen fra Michel Foucault.....	19
2.2.2 Studiens diskursteoretiske tilnærming	20
2.3 KUNNSKAPSPERSPEKTIVER I BARNEVERNET	22
2.3.1 Individorientert perspektiv.....	24
2.3.2 Familieperspektiv	26
2.3.3 Helhetsperspektiv.....	27
2.3.4 På tvers av kunnskapsperspektiver	29
KAPITTEL 3: METODE	30
3.1 DOKUMENTANALYSE	31
3.2 DATAMATERIALET.....	32
3.3 ANALYSE AV TEKSTMATERIALET.....	36
3.3.1 Diskursanalyse	36
3.4 ETISKE AVVEININGER OG KVALITETEN VED STUDIEN	40
KAPITTEL 4: STUDIENS FUNN.....	42
4.1 FORELDREPOSISJONER	43
4.1.1 Risikable foreldre	43
4.1.2 Tegn på styrke og utvikling	45
4.1.3 Foreldres fungering i et helhetsperspektiv.....	47
4.1.4 Omsorgskapasitet	48
4.1.5 Samværskompetanse.....	49
4.2 BARNEPOSISJONER	50
4.2.1 Det sårbare barnet.....	51

4.2.2 Barnets motstridende aktøridentiteter	52
4.3 OMSORGSSITUASJONENS POSISJONER	53
4.4 RELASJONELLE POSISJONER	56
4.4.1 Foreldre-barn-relasjoner	57
4.4.2 Tilknytning som fenomen	58
4.4.3 En individorientert forståelse	60
4.5 TILTAKSKJEDEN	61
4.5.2 Kunnskapsperspektivene i tiltakskjeden	64
4.6 LOVVERKETS POSISJON	64
KAPITTEL 5: DISKUSJON	65
5.1 Å VÆRE GLAD I BARNET	65
5.2 BARN I RISIKO	66
5.3 RISIKABLE FORELDRE	68
5.4 FAMILIENS RETTIGHETER	69
5.5 EN HELHETSVURDERING AV BARNETS BESTE?	70
5.6 ER RETTSSIKKERHETEN UNDERORDNET?	72
5.7 PERSPEKTIVETS MAKT	73
KAPITTEL 6: AVSLUTNING	74
6.1 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON	74
6.2 AVSLUTTENDE REFLEKSJONER OG VEIEN VIDERE	77
REFERANSELISTE	78

Kapittel 1: Innledning

1.1 Tema

Risiko og resiliens er begreper som står sentralt i det norske barnevernet. Risikofaktorer betegner forhold ved omsorgssituasjonen som øker faren for utvikling av psykiske og sosiale vansker (Kvello, 2015, s. 246). Til tross for at noen barn lever under omsorgsforhold som er preget av mange risikofaktorer, er det noen som tilsynelatende ser ut til å klare seg godt – de resiliente barna, også kalt løvetannbarna. I sammenheng med dette er det også mulig å se på barnas omsorgssituasjon i lys av resiliens ved å inneha et styrkeperspektiv. Dette er et perspektiv som fokuserer på personers muligheter og ressurser, til tross for at de står i utfordrende livssituasjoner som er bestående av flere risikofaktorer (Saleebey, 1996, s. 296). Resiliens og styrkeperspektiv kan assosieres til kartlegging av beskyttelsesfaktorer, som er de forholdene ved omsorgssituasjonen som demper sannsynligheten for at barna utvikler vansker på tross av mange risikofaktorer (Kvello, 2015, s. 246). På denne måten kan resiliens, styrkeperspektiv og beskyttelsesfaktorer gå litt over i hverandre ved at de alle innehar et fokus på ressurser og styrker ved barnet, omsorgspersonene og situasjonen de lever i. I denne oppgaven benyttes begrepene resiliens- og styrkeperspektiver om hverandre.

Gjennom Helsedirektoratets rapport om risiko- og beskyttelsesfaktorer i barns oppvekst poengterer Møller (2018, s. 19) at risiko- og beskyttelsesfaktorer hovedsakelig kartlegges på tre områder: *barns utvikling, foreldreakapasitet og familie og miljø*. Det foregår en gjensidig påvirkning mellom faktorer på de spesifikke områdene, i tillegg til mellom de ulike områdene i seg selv. Dette innebærer derfor at det er behov for flere samspillende perspektiver og kunnskapsdomener for å kartlegge et barns omsorgssituasjon.

1.2 Bakgrunn og kontekst

Bakgrunnen for denne studien startet med en grunnleggende interesse for fokuset på ressurser og muligheter hos barna og familiene man møter i barnevernet, sett opp mot momentene i livet deres som skaper en risikofylt omsorgssituasjon. Dette var en interesse som for alvor vokste frem i løpet av praksisperioden på bachelorstudiet, hvor jeg gjennom veilederen min fikk se viktigheten av å lete etter løsninger, muligheter og ressurser hos

familiene i barnevernet. Dette gav meg en tro på at dette er grunnleggende for et godt samarbeid, og som et ledd i å være et medmenneske som ser brukernes unike særpreg.

Videre har arbeidet med denne tematikken vekket en nysgjerrighet rundt makten som ligger i barnevernets mandat, i henhold til hvilket perspektiv de innehar i sitt arbeid. Gjennom «valg» av perspektiver besitter barnevernet makten til å se helt ulike momenter og situasjoner hos de aktuelle familiene. Hvilken påvirkning får dette for hvordan sakene forstås, og hvilke beslutninger som fattes?

Min forforståelse i forkant av denne studien var i all hovedsak basert på kunnskap jeg hadde tilegnet meg gjennom studiene på barnevernsfeltet. I lys av min opplevelse av barnevernstudiene fokus på risikofaktorer i større grad enn styrkeperspektiver, trodde jeg at dette også gjenspeilet seg i praksis. Jeg trodde at jeg ville finne langt mindre styrkeperspektiv enn risikoperspektiv, noe som i og for seg er naturlig da det er snakk om familier i vansker og utfordringer som skal belyses. Samtidig har barnevernets fagfelt de senere årene også vært preget av et fokus på helhet og helhetlige forståelser av familiene. Noe som dermed bør innebære et bredere fokus enn kun det risikoorienterte fokuset. Jeg hadde videre en forforståelse av at kunnskapsperspektivene som i størst grad preger praksisfeltets vurderinger er sentrert rundt psykologi, juss, sosialpolitikk og kulturelle synsvinkler på barn og familie.

1.3 Problemstilling

I denne studien ønsket jeg å undersøke makten som ligger i fagfeltets perspektiver, og spesielt opp mot risiko- og resiliensperspektiver. I lys av dette ble det naturlig å benytte en teori og metode som fokuserer på tatt-for-gittheter og forutsetninger for handling, nemlig diskursanalyse. Dette er en tilnærming som er særlig egnet for å belyse perspektiver som preger vurderingene i barnevernet. I lys av denne tilnærmingen blir risiko og resiliens i denne studien forstått som diskursive perspektiver. Jeg ønsket å gjennomføre en diskursanalyse av fylkesnemndsvedtak, med fokus på fagfeltets vurderinger i lys av barneverntjenestens anføringer og nemndas egne vurderinger. Jeg ønsket å ha et særlig fokus på hvilken rolle risiko- og resiliensperspektiver spiller i vurderingene, men samtidig se på hvilke andre perspektiver som er fremtredende i vurderingene som gjøres på feltet. Derfor ble

problemstillingen følgende: *I hvilken grad vektlegges risiko og resiliens i fylkesnemndsvedtak, og hvilke diskursive perspektiver er fremtredende i vurderingene som gjøres?*

1.4 Beskrivelse av feltet

Denne studien baserer seg på vedtak fra det som på tidspunktet for datainnsamlingen het Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, men som fra 1. januar 2023 heter Barneverns- og helseneemnda. Da nemndsvedtakene som utgjør datautvalget er publisert og skrevet mens det fremdeles het Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker er det dette navnet, forkortet til «fylkesnemnda», som benyttes i denne oppgaven. Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker er et uavhengig og upartisk avgjørelsesorgan, og mandatet er å avgjøre saker om tvang etter barnevernloven, helse- og omsorgstjenesteloven og smittevernloven (Regjeringen, u.å). Hovedtyngden av sakene som fylkesnemnda avgjør er etter barnevernloven, og dreier seg blant annet om omsorgsovertakelse, samværsspørsmål og fratakelse av foreldreansvar (Prop.133 L (2020-2021), s. 425). Vedtakene denne studien tar for seg er saker om omsorgsovertakelse, altså § 4-12 etter barnevernloven av 1992. Med ny barnevernslov med ikrafttredelse fra 1. januar 2023 er dette tilsvarende § 5-1 (2021). Innholdet i paragrafen i den nye loven er rettslig sett identisk med innholdet i den gamle lovens § 4-12 (Prop.133 L (2020-2021), s. 553). Da nemndsvedtakene er basert på den gamle loven vil det i denne oppgaven bli brukt Barnevernloven av 1992. Det må likevel understrekes tydelig at det er overførbart til praksis og forståelser ut fra den nye lovens tilsvarende lovtekst i § 5-1.

De to lovenes paragrafer om omsorgsovertakelse, §4-12 eller §5-1, har det samme innholdet og omtrentlig den samme ordlyden i vilkårene som utgjør bokstav a – d. For å redegjøre kort for paragrafens innhold omhandler bokstav a en omsorgsovertakelse dersom det er alvorlige mangler ved omsorgen, herunder personlig kontakt og trygghet. Videre handler bokstav b om omsorgsovertakelse når syke, funksjonsnedsatte eller spesielt hjelpetrequende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring. Bokstav c omhandler omsorgsovertakelse ved mishandling og alvorlige overgrep i hjemmet, mens bokstav d dreier som at det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli skadet alvorlig og derfor er grunnlag for omsorgsovertakelse. Altså er den siste bokstaven den eneste som er

fremtidsrettet, mens de andre bokstavene skal vurderes ut fra forhold på nåværende tidspunkt (Barnevernloven, 1992; Barnevernsloven, 2021).

1.5 Tidligere forskning

Når det gjelder tidligere forskning har jeg i hovedsak avgrenset søkene til studier innenfor styrkeperspektiver, resiliens og risikoperspektiver i barnevernet. I tillegg har jeg sett noe på relevant forskning knyttet til kunnskap og kunnskapsperspektiver på feltet.

1.5.1 Resiliens og styrkeperspektiv

Resiliens og styrkeperspektiver er teorier som har fått stadig større plass innenfor sosialt arbeid, da de sier noe om menneskets evne til å tilpasse seg utfordrende situasjoner.

Resiliens og styrkeperspektiv henger tett sammen ved at et styrkeperspektiv innebærer et fokus på resiliens, og gir håp om at livet kan være noe annet enn kun vanskelig (Saleebey, 1996, s. 296, 303). Saleebey (1996, s. 297) skriver at et styrkeperspektiv ikke ignorerer de reelle problemene i en situasjon, men fungerer som en motvekt til det destruktive tankemønsteret rundt alt som er galt, unormalt og som mangler. I lys av dette hevdes det at for å skape muligheter og endringer må sosialarbeidere jobbe med familienes ressurser, talenter og kunnskaper, noe som kan være utfordrende fordi mennesker i utfordringer sjeldent tenker i disse retninger (Saleebey, 1996, s. 302). En nyere studie om styrkebasert praksis i barnevernet, gjennomført av Toros og Falch-Eriksen (2021) understreker dette positive utfallet av et styrkebasert arbeid. De gjennomførte en systematisk litteraturstudie basert på 11 fagfelleverderte artikler i akademiske tidsskrifter. Studien fant at styrkebaserte tilnærminger er avgjørende for å fremme en sterkere relasjon med familiene, og for å øke familienes følelse av myndiggjøring og ansvar for å finne egne løsninger på utfordringene. Altså indikerer dette at et styrkeperspektiv legger til rette for positive interaksjoner, samarbeid og relasjonsbygging med familiene (Toros & Falch-Eriksen, 2021, s. 1586, 1593-1594). Forfatterne etterlyser likevel mer systematisk forskning på denne tematikken, noe som illustrerer at det er noe manglende forskning på feltet.

Til tross for dokumentasjon og holdninger om at et styrkeperspektiv har positive følger for arbeidet med familier og deres utfordringer, hevder Saleebey (1996) at perspektivet ofte

mangler i praksis. Basert på egne erfaringer påstår forfatteren at sosialarbeidere ofte sier at de har et styrkeperspektiv uten at det kommer til uttrykk i arbeid og dokumentasjon. Dette gjelder eksempelvis klientenes individuelle planer (IP) hvor styrkeperspektiv skal uttrykkes, men etter forfatterens erfaringer sjeldent gjør det (Saleebey, 1996, s. 303). Dette manglende fokuset bekreftes også i forskning. Braun med kollegaer (2017) har gjennomført en studie av hvordan tverrfaglige profesjonsutøvere skriver fra et styrkeperspektiv i dokumentasjonen av barns atferd på en autisme-klinikk. De ønsket å undersøke bruken av styrkeperspektiver i den skriftlige dokumentasjonen i arbeid med familier, og gjennomførte studien basert på 20 pasientjournaler. Resultatene viste at det ble brukt langt mer av et negativt ladet språk, enn et nøytralt eller styrkebasert språk. Dette innebærer et behov for å reflektere mer rundt måten fagpersoner skriver om barn og deres familier i dokumentasjonsarbeidet. Det påpekes at denne studien er gjort fra kun én klinikk, og at det vil kunne være nyttig å se på dette på områder som omhandler diagnoser i mindre grad (Braun et al., 2017, s. 979). Det er heller ikke en studie som er gjort på barnevernsfeltet konkret, men da den inkluderer en tverrfaglig sammensetning av profesjoner i arbeid med barn og familier er den likevel aktuell i forhold til hvordan styrkeperspektivet kommer til uttrykk i praksis.

Når det gjelder resiliens i seg selv, og ikke gjennom et styrkeperspektiv, er det gjort stadig mer forskning på denne tematikken de siste tiårene. En av de fremste og mest anerkjente studiene på resiliens er Kauai-studien som ble gjort av Werner og Smith. Denne studien er en longitudinell studie som inneholder 505 barn som ble født i 1955 og fulgt opp gjennom 40 år (Borge, 2018; Werner & Smith, 1992, s. 1). Gruppen med barn ble regnet som risikobarn på grunn av fattigdom, og andre risikofaktorer som eksempelvis vanskelig familiemiljø, vold og omsorgssvikt (Borge, 2018, s. 13-15). Hensikten med studien var å kartlegge de risikobarna og familiene som mot alle odds klarte seg bra, og dermed var dette et av de første eksemplene på resiliensforskning. Ved å gjennomføre en longitudinell undersøkelse som fulgte familiene og barna fra spedbarn til voksne, fikk de kunnskap om hvilke faktorer som ledet til problemer og hva som medvirket til resiliens (Borge, 2018, s. 14). Resultatene fra studien viser at resiliens er en prosess hvor de aktuelle egenskapene kan være til stede enkelte faser av livet, og fraværende i andre faser. Egenskapene som ble identifisert hos de resiliente menneskene ble kategorisert til 3 faktorer: 1) de hadde minst normalt intelligensnivå, og en sosial atferd og et temperament som mottok positiv respons fra

omgivelsene, 2) de knyttet emosjonelle bånd med nære familiemedlemmer, noe som skapte tillit, autonomi og initiativ, og til slutt 3) hadde de et ytre nettverk som støttet dem, ga mestringsfølelse og en opplevelse av sammenheng (Werner & Smith, 1992, s. 192).

Noe nyere forskning på resiliens fra Collishaw med kollegaer (2007) bekrefter dette og viser at gode relasjoner gjennom livet er en viktig faktor for resiliens og å klare seg mot alle odds. Studiens hensikt var å se på voksne menneskers psykologiske velfungering etter å ha vært utsatt for mishandling i barndommen. Det vises til at barnemishandling er en vanlig risikofaktor for utvikling av psykiske vansker, og studien ønsket derfor å se på hvilke faktorer som medfører at noen tilsynelatende ikke utvikler psykiske vansker til tross for mishandling. Studien er gjennomført i England og begynte allerede på midten av 1960-tallet som en systematisk epidemiologisk undersøkelse (Collishaw et al., 2007). Resultatet av studien er som nevnt at gode relasjoner er en viktig faktor for resiliens, og da spesielt i form av opplevd foreldreomsorg, sosiale relasjoner i ungdomstiden og kjærlighetsrelasjoner som voksen. I tillegg er personlighetstyper og kognitive ferdigheter også medvirkende faktorer til resiliens, slik studien til Werner og Smith (1992, s. 192) også viste.

1.5.2 Risikoperspektiv

I et risikoperspektiv inngår det å kartlegge faktorer som gir økt risiko for eksempelvis omsorgssvikt, vold, mishandling og psykiske vansker. På dette området er det gjennomført mye forskning, og i det følgende blir det presentert et utdrag jeg forstår som representativt.

Simmel med kollegaer (2016) har gjennomført en utforskende studie av omsorgspersoners risikofaktorer for å utsette ungdommer for omsorgssvikt og mishandling. Studien benyttet longitudinell data fra «National Survey of Child and Adolescent Well being 1», en undersøkelse som inkluderte barn og familier som var involvert med barnevernet. Surveyen startet opp rundt år 1999/2000, med flere spørreundersøkelser de kommende årene. Kriteriene var at barna måtte være i barnevernet som følge av omsorgssvikt eller psykisk mishandling, samt være mellom 11 og 15 år. I Simmel og kollegaene (2016) sin studie viste resultatene fire ulike grupper av risiko hos omsorgspersoner som utsatte ungdommer for mishandling og omsorgssvikt. De fleste foreldrene var i risikogruppe 1 eller 2. Gruppe 1 handlet utelukkende om risikofaktoren ved å ha en egen historie med misbruk og ble kalt

«historisk risiko». Gruppe 2 ble kalt «omfattende risiko» og inneholdt faktorer som nylig arrestasjonshistorie, alvorlige psykiske helsevansker, upassende foreldreskap, lav sosial støtte, økonomiske problemer og historie med misbruk. De to siste gruppene, gruppe 3 og 4, var det færre foreldre som falt innenfor. Gruppe 3 ble kalt «relasjonell risiko» og handlet om lav sosial støtte og misbrukshistorie som risikofaktorer. Gruppe 4 omfattet bare 3,5% av omsorgspersonene og identifiserte ingen fremtredende risikofaktorer. Derfor ble gruppen kalt «ingen risiko» (Simmel et al., 2016, s. 2378). Disse resultatene indikerer at foreldre med flere risikofaktorer og en historie med mishandling selv, er i risiko for å utøve dårlig foreldrepraksis. Dette er ikke overraskende resultater, men støtter opp om oppfatningen av økt fare for omsorgssvikt og mishandling ved kombinasjon av flere risikofaktorer, samt faktumet av generasjonsoverføring av omsorgspraksiser. Derfor konkluderer studien med at det er nødvendig med omfattende hjelp for å kartlegge de samtidige risikofaktorene ved omsorgspersoner, og at barnevernet må ha et stort forebyggingsfokus i arbeid med familier med mange risikofaktorer, noe som hevdes å mangle (Simmel et al., 2016, s. 2385).

Risikofaktorene som trekkes frem i den ovennevnte studien går i stor grad igjen i en rapport utgitt av Folkehelseinstituttet (FHI) om risikofaktorer for utvikling av psykiske vansker og manglende sosiale ferdigheter hos barn og unge (Dalgard, 2006). I denne rapporten trekker Dalgard (2006, s. 13-15) frem flere av de samme risikofaktorene som studien over, blant annet psykisk sykdom hos foreldre, økonomiske vansker hos foreldre og lav sosial støtte. I tillegg trekkes mobbing, familievold, rusmisbruk hos foreldre og negative livshendelser frem som risikofaktorer som kan predikere eller øke sannsynligheten for utvikling av psykiske vansker eller manglende sosiale ferdigheter (Dalgard, 2006, s. 13-15). Denne rapporten samsvarer dermed til en viss grad med funnene til Simmel et al. (2016), og underbygger at flere sammenfallende risikofaktorer hos omsorgspersoner øker sjansen for at barn utvikler vansker og vokser opp med sviktende omsorg. Til sammen er disse studiene gode eksempler på det jeg oppfatter som essensen i det meste av forskningen om risikofaktorer på feltet.

1.5.3 Kunnskap i praksis

Vindegg (2011) har i sin doktoravhandling skrevet om kunnskapsanvendelse i sosialarbeideres yrkesutøvelse med fokus på det norske barnevernsfeltet. Prosjektet er en kvalitativ studie basert på 41 intervjuer med sosialarbeidere, barn og foreldre i en

barnevernskontekst. Hovedfunnene viser at kunnskapen til sosialarbeiderne i all hovedsak har en narrativ struktur der foreldres bakgrunnshistorier, barnas utviklingshistorier og den aktuelle situasjonen utgjør et sammenbindende skjelett. Videre viser funnene at mye blir forstått i lys av fortiden, hvor fortellinger om fortiden vektlegges for å forsterkere egenskaper og karakteristikk ved foreldre og barn. I tillegg viser det seg at psykodynamisk psykologi er en dominerende forståelsesramme i mange av sakene. Ideen om et ordnet familieliv trekkes også frem som et hovedfunn ved å både være et mål i seg selv, og et middel for å reparere foreldre og barn som lever på måter som bryter med normer for det sosialt aksepterte (Vindegg, 2011, s. 242-248). Denne studien gir et innblikk i hvilke kunnskapsperspektiver som er sentrale i barnevernsfeltet.

Dahle og Hennem (2008) gjennomførte i 2005 og 2006 en studie med 73 saker fra ulike barneverntjenester fra tre regioner i landet, om hvordan de håndterte sakene om vold og seksuelle overgrep. Studien er basert på intervjuer med saksbehandlere i barneverntjenestene, og saker saksbehandlerne selv har valgt ut. Konklusjonen av dette prosjektet var at god regjerende praksis i slike saker kunne samles i 8 punkter: 1) barnets beste på kort og lang sikt, 2) utstrakt bruk av relasjonsarbeid, 3) ivaretagelse av familierelasjoner, 4) være på vakt for at vold eller seksuelle overgrep ikke opphører/blusser opp igjen, 5) samarbeid med andre instanser, 6) handle ut fra barnets interesser, 7) tidkrevende arbeid, 8) fleksibilitet (Dahle & Hennem, 2008, s. 8-9). Dette er momenter som blir beskrevet å kjennetegne god praksis i saker med vold eller seksuelle overgrep. Momentene kan vitne om ulike kunnskapsperspektiver innenfor barnevernsfeltet, og har derfor overføringsverdi til min oppgave.

1.6 Formål med oppgaven

Formålet med denne studien er å øke bevisstheten rundt hvilken betydning kunnskapsperspektiver har for vurderinger i barnevernet, og hvilke konsekvenser det kan medføre å inneha ett perspektiv kontra et annet. I lys av dette er bevisstgjøring og refleksjon fenomener som står sentralt for profesjonsutøvelsen. Videre er et formål å belyse hvordan risiko- og resiliensperspektiver tar plass og preger vurderingene i nemndsvedtak. Dette anser jeg som aktuelt for dagens barnevern fordi diskursive forståelser og perspektiver har store

konsekvenser for forståelsen og utfallet av en sak, noe som derfor er essensielt å være bevisst og reflektere kritisk over for å sikre best mulige vurderinger og avgjørelser.

Oppgaven tar ikke sikte på å fremme et ideal hvor alle perspektiver og detaljer vektlegges like tungt i barnevernspraksisen. Ønsket er heller å fremme verdien av å ta et skritt tilbake og bli bevisst hvilke perspektiver som preger vurderingene og beslutningene, og hvilke konsekvenser dette kan få for saken og arbeidet med brukergruppen man møter.

1.7 Avgrensning

I prosessen med denne studien ble det nødvendig å foreta en rekke avgrensninger, av hensyn til oppgavens omfang og for å ha muligheten til å gå tilstrekkelig dypt inn i datamaterialet. Først og fremst har jeg foretatt en avgrensning til hovedsakelig å analysere perspektivene risiko og resiliens, med et mer sekundært blikk på øvrige perspektiver. Dette fordi risiko og resiliens hovedsakelig er tematikken og interessen for studien, men også fordi det ble for bredt å ha et like stort fokus på alle perspektivene som identifiseres på samme måte som risiko og resiliens vies oppmerksomhet. Videre har jeg avgrenset oppgaven til kun å se på og handle om nemndsvedtak. Dette fordi dette datamaterialet var av stor interesse for å få et innblikk i praksis uten at det ble eksplisitt fortalt om fra informanter.

Det ble raskt tydelig for meg at å ta for meg et stort antall nemndsvedtak, eller vedtak med for stort sprik i saksforhold og publiseringstidspunkt ville bli for ambisiøst til å kunne si noe nyttig om innholdet. Derfor ble det satt avgrensninger i forhold til at saksforholdet skulle omhandle omsorgsovertakelser fra den siste tiden, og antallet vedtak ble begrenset. Dette går jeg nærmere inn på i oppgavens metodekapittel.

1.8 Oppgavens struktur

Denne oppgaven består av seks overordnede kapitler. I kapittel 1 som inneholder oppgavens innledning blir tema, bakgrunn og problemstilling redegjort for, før feltets bakgrunn og tidligere forskning står i fokus. Kapittelet avsluttes med studiens formål og avgrensning. Kapittel 2 er en teoretisk tilnærming av det teoretiske grunnlaget for analysen og diskusjonen senere i oppgaven. I dette kapittelet er fokuset på diskursteori, og på ulike

kunnskapsperspektiver og diskurser som er sentrale på barnevernsfeltet og for denne studien. Kapittel 3 er metodekapittelet hvor det redegjøres for metodiske valg ved studien. Her fremgår det en beskrivelse av datautvalget, før det redegjøres for analysemetoden. Til slutt i kapittelet rettes fokuset mot etiske avveininger og kvaliteten ved studien. Kapittel 4 handler om studiens funn. Denne delen innebærer både en deskriptiv presentasjon av funnene, samt en tolkning og drøfting av disse funnene opp mot oppgavens teoretiske grunnlag. Kapittel 5 inneholder en diskusjon av funnene sett i et større bilde, hvor konsekvensene av perspektiver vies særlig plass. Kapittel 6 er oppgavens avslutning. Her samles trådene ved studien og det foretas en oppsummering, i tillegg til noen avsluttende refleksjoner om fremtidig forskning på feltet.

Kapittel 2: Teoretiske perspektiver

I dette kapittelet redegjør jeg for det teoretiske rammeverket for oppgaven som er diskursanalysens vitenskapelige og teoretiske grunnlag, i tillegg til kunnskapsperspektiver i barnevernet. Dette er teoretiske retninger som er sentrale å belyse for videre analyse og diskusjon, og for å besvare studiens problemstilling.

2.1 Diskursanalysens vitenskapsteoretiske forankring

For å kunne benytte diskursanalyse som metode er det sentralt å kjenne til metodens vitenskapelige røtter og teoretiske grunnlag. Dette er fordi denne analysemetoden ikke kan benyttes løsrevet fra det metodologiske og teoretiske grunnlaget (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 12). I den forbindelse er det relevant å se nærmere på det som danner grunnlaget og nøkkelpremissene for alle ulike diskursanalytiske retninger: sosialkonstruksjonismen. I tillegg tar diskursanalyser også utgangspunkt i strukturalismens og poststrukturalismens syn på språk (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 11).

Sosialkonstruksjonismen handler om et kritisk perspektiv på selvfølgelig viten og kunnskap. Sosialkonstruksjonistiske tilnærminger hevder at all viten som mennesker besitter er et produkt av vår måte å forstå og kategorisere verden på, og er dermed ikke mulig å forstå objektivt eller som speilbilder av virkeligheten (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 13). Dette er grunnleggende perspektiver også i diskursanalyse. Menneskenes historiske og kulturelle

bakgrunn preger synet og viten om verden og virkeligheten. Derfor kunne det meste vi forstår om virkeligheten også vært forstått og oppfattet annerledes. Videre er et grunnleggende element at oppfatningene vi har om sannhet og viten opprettholdes og skapes gjennom sosiale prosesser. Ulike sosiale virkelighetsforståelser fører til at mennesker også foretar ulike sosiale handlinger, det kan derfor hevdes å være en sammenheng mellom kunnskapen vi besitter og sosial handling (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 14). Dette er sentralt i undersøkelsen av kunnskapsperspektiver på barnevernsfeltet, fordi det sier noe om hvilket fokus og hvilken viten som er sentral og mest essensiell i vurderingene som gjøres.

Strukturalismen og poststrukturalismens språkfilosofi er vesentlig å gå nærmere inn på for å forstå de diskursanalytiske tilnærmingene sin grunnleggende språkforståelse. Disse to filosofiske retningene mener at tilgangen til virkeligheten skjer gjennom språket. Gjennom språket skapes representasjoner av virkeligheten. Disse representasjonene er aldri rene avspeilinger av virkeligheten, men er derimot med på å forme den. Samtidig hevder de at virkeligheten og den fysiske verden også eksisterer i seg selv, men at den kun gis betydning gjennom språk og diskurser (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 17). Eksempelvis vil kreft i form av ukontrollert celledeling være et faktum uavhengig av menneskers tanker og språk. Når cellene fortsetter å dele seg og hope seg opp, oppstår det en svulst som kan være dødelig. Dermed er kreft et materielt faktum. Betydningen som gis, og hvordan det forstås er derimot avhengig av språk og diskurs. Mange vil forstå det i lys av medisinsk diskurs og beskrive det som en sykdom forårsaket av eksempelvis røyking, arv eller solesponering. Andre kan forstå det som Guds vilje og skjebne. De ulike forståelsene vil videre påvirke hvordan man velger å handle. På denne måten skaper språket den sosiale verden, samtidig som man aldri kan snakke om språket som et generelt betydningssystem som gjelder på tvers av diskurser. Betydningene skifter fra diskurs til diskurs, og hvert enkelt diskursivt mønster opprettholdes og forandres i diskursive praksiser. Derfor er det essensielt å se språket og mønstrene i lys av de konkrete kontekstene det opptrer i.

Språket som system har røtter fra den strukturalistiske språkvitenskapelige tradisjonen og knyttes til Ferdinand de Saussures sine ideer (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 18).

Grunnleggende for hans tankegang er at forholdet mellom språk og virkelighet er vilkårlig ved at verden ikke selv sier hvordan den skal forstås. Forståelsen tillegges gjennom sosiale

handlinger. Det er i lys av dette at Saussures to språklige nivåer kommer inn i bildet, langue og parole. Langue viser til språkets struktur og nettverk av tegn som gir hverandre betydning ved å forme ord og setninger, og som er fast og uforanderlig. Parole innebærer derimot den konkrete språkbruken som brukes i konkrete situasjoner, og det som gir språket en betydning. Parole benytter seg hele tiden av langue, da langue er det som gjør språkbruk mulig. Eksempelvis ordet «svikt» som gjennom langue med sammensetningen av bokstaver gjør det mulig å danne et ord, men selve betydningen får ordet kun gjennom parole ved å bli brukt i konkrete situasjoner.

Poststrukturalismen har videreført tanken om at tegn ikke får sin betydning fra virkeligheten, men fra andre tegn strukturert i et nettverk. Samtidig har poststrukturalismen utfordret tanken om språk som uforanderlig og fastsatt, og anser det ikke så entydig og endelig. Tegn får betydningen sin ved å være forskjellige fra andre tegn, men det de er ulike fra kan hele tiden endre seg. Eksempelvis betyr ordet «dyr» noe annet i en økonomisk situasjon om prisen på en vare, enn det gjør i en animalsk kontekst. Det er ikke flytende av den grunn, men kan altså ikke fastsettes til én betydning (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 19-21). Språk har i lys av denne redegjørelsen stor betydning i menneskelig samhandling, og derfor også for barnevernets vurderinger og beslutninger.

2.2 Diskursteoretisk tilnærming

Diskursanalyse er ikke basert på én tilnærming, men på en rekke multidisiplinære og tverrfaglige tilnærminger. De ulike tilnærmingene og retningene kan overlape, og alle har det vitenskapelige grunnlaget som er redegjort til felles. I diskursanalysen forenes metode og teori, og de metodiske verktøyene kan ikke forstås eller brukes isolert fra den teoretiske forankringen. På grunnlag av de mange ulike tilnærmingene til diskursanalyse er det heller ingen tydelig enighet om definisjonen av begrepet «diskurs», og begrepets kontekst er utslagsgivende for betydningen (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 9). Johannessen et al. (2016, s. 223) definerer diskurser som «språklige systemer som former måten vi oppfatter virkeligheten på». Dette er en definisjon Jørgensen & Phillips (1999, s. 9) deler gjennom sin definisjon av begrepet: «En diskurs er en bestemt måte at tale om og forstå verden (eller et udsnit af verden) på». I denne studien legges disse definisjonene til grunn for hvordan begrepet forstås, og i lys av dette kan diskurser sies å utgjøre rammen for hvordan vi tolker,

handler og forstår. Diskurser preger på den måten hvordan vi forholder oss til verden, og påvirker våre avgjørelser og vurderinger i sosiale interaksjoner.

2.2.1 Inspirasjonen fra Michel Foucault

Michel Foucault sin filosofi står som sentral i nesten alle diskursteoretiske tilnærminger. Foucault sitt formål var å avdekke strukturen i ulike vitenregimer, og hva som er akseptabelt og meningsfullt å si. Historiens påvirkning på dagens diskurser og praksiser setter grenser og regler for hva som kan sies med mening, og hva som oppfattes som å være i tråd med sannhet (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 22). Videre er også Foucault sin maktforståelse sentral. Foucault ser ikke på makt som noe som subjekter utøver ovenfor passive andre subjekter, men som noe som produserer den sosiale verden. Makten er produktiv og produserer viten og diskurser, og på den måten er den både mulighetsgivende og begrensende. Diskurser besitter i lys av dette makt ved å definere sannheter og virkeligheter, og ved å sette begrensninger mot hva som anses som normalt (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 22-23). Et eksempel fra Foucault sin filosofi er hvordan *galskap* forstås ulikt og defineres som noe unormalt og en sykdom i lys av diskursen som betrakter det (Johannessen et al., 2018, s. 61-62). Diskurser besitter altså makten til å definere og skape noe som en sannhet. Denne makten er likevel ikke noe som utøves *mot* noen, men noe som konstruerer en sosial virkelighet.

Maktbegrepet til Foucault er tett knyttet til hans subjektforståelse. Foucault mener at subjektet skapes i diskurser og er på den måten desentrert. Subjektet forstås ikke som autonomt, slik det gjerne gjøres i den vestlige verden i dag. Hans subjektforståelse er inspirert av Louis Althusers begrep om interpellasjonsprosess. Interpellasjon betegner prosessen hvor språket konstruerer en sosial posisjon for individet og gjør det til et ideologisk subjekt. Språket skaper roller som individet aksepterer, og det er da ingen muligheter for motstand for individet (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 25). Dette har overføringsverdi til barnevernsfeltet og kan eksemplifiseres ved å anta at foreldre i en omsorgsovertakelsessak for fylkesnemnda interPELLERES inn i ideologiske subjektroller og får definert sitt handlingsrom utfra dette. Hvordan språket benyttes til å konstruere subjekter og interpellere dem inn i konkrete subjektposisjoner med gitte egenskaper kan være sentralt for forståelsen av saker og for utfallet av beslutningene.

2.2.2 Studiens diskursteoretiske tilnærming

Jørgensen og Phillips (1999, s. 143) poengterer at man ved en diskursanalyse med fordel kan kombinere flere ulike tilnærminger, så lenge elementene integreres og ikke er motstridende. Derfor har jeg hentet inspirasjon og benyttet ulike teoretiske tilnærminger til diskursanalyse som i det følgende vil samles og utgjøre denne oppgavens *diskursteori*. Det vises med dette begrepet altså ikke utelukkende til Laclau og Mouffe sin tilnærming ved samme navn, men til en generell tilnærming som benytter elementer fra ulike diskursteoretiske tilnærminger.

Fra diskurspsykologien henter jeg inspirasjon fra fokuset på hvordan mennesker strategisk benytter diskurser og språk til å fremstille seg selv og verden fordelaktig (Johannessen et al., 2016; Jørgensen & Phillips, 1999). Diskurspsykologien forstår ikke diskurser som nøytrale meningsformidlere, men som strategisk brukte virkemidler for å oppnå noe (Johannessen et al., 2016, s. 226). I tråd med dette kan mennesker hevdes å være både «herrer og slaver» av språket. Dette betyr likevel ikke at det er i strid med Foucault sin forståelse av subjektet, og subjektet anses fremdeles som desentrert og som skapt i diskurser (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 27). Andre begreper som ikke er spesielt for diskurspsykologi, men som er sentrale i denne studiens diskursanalytiske tilnærming er representasjoner, nodalpunkt, diskursive felt, diskursiv kamp og diskursorden.

Representasjoner i denne sammenhengen handler om måten verden fremkommer på innenfor en diskurs. Representasjoner er grunnleggende momenter innenfor en diskurs ved at det kan forstås som en betegnelse på de viktigste settene av virkelighetskrav som inngår i ett konkret diskursivt perspektiv. Når representasjonene på et felt får stå uten utfordring av andre representasjoner blir de oppfattet som «naturlige» og selvfølgelige (Neumann, 2021, s. 31). Det fremstår som virkeligheten.

Nodalpunkter er et begrep som er hentet fra Laclau og Mouffe sin diskursteori og er sentrale tegn som andre tegn ordnes etter og får sin mening gjennom (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 37). Det er altså sentrale punkter som diskursen skapes rundt. For å illustrere vil eksempelvis *rettigheter* og *rettssikkerhet* kunne være nodalpunkter i en juridisk barnevernsdiskurs. I tett forbindelse med dette benyttes også benevnelsen *identitetens nodalpunkter*, som av Laclau

og Mouffe også betegnes som mester-betegnere. Identitetens nodalpunkt handler om at gjennom å la seg representere av flere betegnelser med et nodalpunkt i sentrum får man en identitet, altså noe å identifisere seg med (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 55). Dette kan eksemplifiseres med et barn i en barnevernssak ved at identitetens nodalpunkt er *barn*. I lys av dette tildeles barnet betegnelser knyttet til en diskursiv konstruksjon av å være et barn. Eksempelvis å være leken, bekymringsløs og umoden. Oppfyller ikke barnet betegnelse, oppfattes heller ikke barnet å være innenfor «normaliteten» for hvordan barn forstås.

Et *diskursivt felt* er etter Laclau og Mouffe sin teori alle ord, utsagn og muligheter som ligger utenfor den aktuelle diskursen, og som er med på å skape entydighet i diskursen (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 37). En diskurs konstrueres alltid i forhold til det den utelukker, altså det diskursive feltet, og i denne forbindelse kritiseres Laclau og Mouffes teori for deres definisjon av hva det diskursive felt omhandler. Laclau og Mouffe presiserer ikke hvorvidt det diskursive feltet er all mulige betydninger og muligheter utenfor diskursen, eller om det er strukturert kun mot de konkurrerende diskursene på feltet (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 37-38). Altså om eksempelvis «*fritidsaktiviteter*» innenfor den risikoorienterte diskursen i barnevernet tilhører det diskursive feltet, eller om det kun er ord som «styrkeperspektiv» og «helhetlig fokus» som regnes som det diskursive feltet nettopp fordi disse begrepene stammer fra konkurrerende diskurser. I denne studien vil det diskursive feltet bli forstått som alt som ligger utenfor diskursen, mens det i forbindelse med betydninger fra konkurrerende diskurser vises til *diskursorden*.

Før diskursorden skal defineres er et annet sentralt begrep *diskursiv kamp*. Diskursiv kamp handler om at ulike diskurser hele tiden kjemper mot hverandre om hegemoni (dominans) og å skape et entydig språk ved at den aktuelle diskursen «vinner» frem sin forståelse av ord og tegn (Johannessen et al., 2016, s. 225). I lys av dette er målet for den aktuelle diskursen å lykkes med hegemonisk intervensjon, noe som innebærer at andre diskurser undergraves og oppløses til fordel for at den aktuelle diskursen dominerer alene (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 61). Det er gjennom slike diskursive kamper at det skjer sosial endring, og at diskurser stadig er i endring og ikke kan forstås som noe fast (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 15).

I tett relasjon til diskursiv kamp er *diskursorden*. En diskursorden betegner to eller flere diskurser som forsøker å etablere seg i samme domene, og er dermed betegnelsen på et potensielt område for diskursive kamper (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 69). Det kan også forstås slik som Fairclough omtaler det innenfor kritisk diskursanalyse; som summen av diskursene som brukes innenfor et sosialt domene (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 80). Eksempelvis at barnevernsfeltet blir en diskursorden når de relevante diskursene innenfor feltet summeres. Faircloughs definisjon virker ved første øyekast mindre konfliktfylt og mer harmonisk, likevel legger denne studien til grunn at det innenfor en diskursorden naturlig vil utkjempes diskursive kamper mellom de ulike diskursene for å oppnå hegemoni og fastlåse språkets betydninger til sine diskursive forståelser.

2.3 Kunnskapsperspektiver i barnevernet

Det neste teoretiske grunnlaget som er sentralt for denne studien er kunnskapsperspektiver, med særlig vekt på tre sentrale perspektiver i barnevernet: individorientert perspektiv, familieperspektiv og helhetsperspektiv. *Kunnskap* kan forstås som en innsikt eller kjennskap til noe, basert på opplysninger, egne observasjoner eller sansing (Rasmussen, 1996/1998, s. 82). Sosialkonstruksjonismen, som danner det vitenskapelige grunnlaget for studien, mener at kunnskap bare skapes gjennom sosiale prosesser og interaksjon (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 13-14). Dette underbygger Nagel (2014, s. 2-6) ved å hevde at kunnskap kun eksisterer gjennom mennesker og menneskelig samhandling. Uten menneskers kognitive evner til å prosessere informasjon vil det ikke eksistere kunnskap. Derfor tilhører kunnskapen alltid en eller flere personer, og det kan forstås som en forbindelse mellom fakta og personer. Videre er det forskjell på kunnskap og det å tro noe, men dersom personer eller diskurser med stort hegemoni på et område formidler noe de tror, kan det bli til kunnskap og oppfattes som en sannhet frem til det eventuelt motbevises. Det er i lys av dette tydelige forbindelser mellom makt og kunnskap. Ikke bare fordi det å ha makt kan gi en muligheten til å definere hva som er sant, men også fordi kunnskap er et attraktivt gode som kan gi makt i seg selv (Nagel, 2014, s. 2-6). Sosialkonstruksjonismen legger videre til grunn at all kunnskap er basert på historisk og kulturell bakgrunn, og er med det formet av språket. Altså oppstår kunnskap gjennom diskursive praksiser (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 13-23).

Basert på denne forståelsen av begrepet *kunnskap* kan kunnskapsperspektiver, slik jeg forstår det, sies å handle om vinkler og fremstillingsmåter av innsikt. Siden kunnskap produseres gjennom sosial interaksjon og språk, og dermed gjennom diskurser, er det naturlig nok flere måter å forstå kunnskapen på et felt. Hva som forstås og vektlegges ut fra en situasjon vil med dette avhenge av kunnskapsperspektivet og diskursen som blir inntatt. Noe som også kan forklares på en enkel måte som hvilke «briller» du ser gjennom. På denne måten vil kunnskap og teori gi et forenklet og redusert bilde på virkeligheten ved at perspektivet som inntas lukker og åpner for tolkningsmuligheter (Hennum, 2016, s. 48). I lys av dette er det tydelig at kunnskapsperspektiver og diskurser er nært knyttet sammen. Kunnskapsperspektiver kan på mange måter forstås å være bestående av diskurser, samtidig kan det også forstås slik at flere kunnskapsperspektiver innenfor samme fagfelt til sammen utgjør en overordnet diskurs eller diskursorden.

Det er flere kunnskapsperspektiver som preger barnevernsfeltet. Det er et sammensatt fagfelt, og det foregår hele tiden en gjensidig påvirkning mellom nye kunnskapsperspektiver og forandringer i samfunnets syn på barn, familier og individers rettigheter. Noe som er med på å skape en kontinuerlig endring og utvikling på feltet. Overordnet er det «moderne» barnevernet, som regnes for å være fra midten av 1980-tallet og frem til i dag, preget av nyliberalistiske tanker og verdier som anser familier og individer som frie og ansvarlige. Utover dette streber det «moderne» barnevernet etter å preges av teoretiske tilnærminger og kunnskapsperspektiver som er evidensbaserte (Clifford & Lichtwarck, 2010, s. 12-19). Dette innebærer at vitenskapelige studier viser dokumentert effekt av praksisen som utvises på bakgrunn av det konkrete kunnskapsperspektivet. Det økende fokuset på dette har vært sentralt i arbeidet for å sikre kvaliteten, og hindre tilfeldigheten av godt barnevernsarbeid (Heggen & Dahl, 2017, s. 80). Kvaliteten i barnevernsarbeid har de senere årene vært mye debattert, og i den forbindelse også forholdet og balansen mellom teoretisk og praktisk kunnskap. Barnevernsfeltet er et praktisk felt hvor erfaringsbasert kunnskap skal spille en stor rolle, samtidig er det også nødvendig med et teoretisk grunnlag for praksisen. Det bør derfor etterstrebes en balansegang, og en koherens mellom de ulike kunnskapsformene. Altså at det skal være en helhetlig sammenheng (Heggen & Dahl, 2017, s. 71-78).

Christiansen (1996) beskriver frem til 2000-tallet hovedsakelig tre «utviklingslinjer» i det norske barnevernet for hvordan barn og familiers fungering blir forstått og forklart. Hun hevder at dette er utviklingslinjer som opptrer parallelt og står side om side i fagfeltet, og som alle derfor er med på å skape endringer i praksis. Den første utviklingslinjen beskrives med et økende blikk mot indre egenskaper og vansker hos familiene. I tråd med dette er ikke ytre sosioøkonomiske vansker i fokus, men årsaker til omsorgssvikt og mishandling forstås heller i lys av indre egenskaper og vansker. I denne utviklingslinjen er det derfor økende behov for kompetanse og spesialisering i barnevernet, med særlig fokus på kunnskap om tidlig samspill og tilknytningsteori (Christiansen, 1996, s. 125). Den andre utviklingslinjen går noe imot dette, og ser mer på samspillet mellom individer og omgivelser. Her betraktes barnet og familien som en del av et større system og nettverk, og «barnet i kontekst» står sentralt. I lys av denne utviklingslinjen er det behov for tverrfaglige arbeidsgrupper for å møte barna og familienes utfordringer på best mulig vis. Den siste og tredje utviklingslinjen Christiansen (1996, s. 126-127) trekker frem er opptatt av fordeling av makt og kontroll mellom hjelper og klient. Her er verdier som demokratisering, innsynsrett og medvirkning sentralt. Tro på familienes egne utvikling og påvirkning på egen livssituasjon er også essensielt. Dette er en utviklingslinje som har vokst frem som et motsvar på den første utviklingslinjen med barnevernsansatte som eksperter. Christiansen (1996, s. 127-128) mener at valget av hvilken utviklingslinje som vektles tyngst avhenger av erfaringer, menneskesyn og teoriforankring. Samtidig vil det ikke være tilstrekkelig å forholde seg til kun én av innfallsvinklene, selv om én ofte vil danne grunnsynet for den enkelte sin praksis.

2.3.1 Individorientert perspektiv

Et av de sentrale kunnskapsperspektivene innen barnevernsarbeid og vurderinger av barnas og familienes situasjon og eventuelle behov for hjelp, tar utgangspunkt i kunnskap om barns utvikling (Clifford & Lichtwarck, 2010, s. 19). Det er et perspektiv som retter blikket mot egenskaper og forhold ved det enkelte individ, slik som Christiansen (1996, s. 125) sin første utviklingslinje. Innenfor dette kunnskapsperspektivet står utviklingspsykologien sentralt. Det er fokus på at barns psykososiale utvikling er relasjonelt betinget, og at de nærmeste omsorgspersonene som ofte er foreldrene, er de viktigste relasjonene for små barn. Omsorgssvikt fra slike relasjoner kan gi vesentlige skader på barnets utvikling. Dette handler blant annet om at barns utvikling er prepotent, altså at basale elementer utgjør et grunnlag

for den videre utviklingen og tidlig omsorgssvikt medfører dermed størst risiko for skader knyttet til utvikling (Clifford & Lichtwarck, 2010, s. 19). Dette skaper en naturlighet med tanke på å vektlegge tidlig intervensjon og hjelp for barn som lever under omsorgssvikt. I tråd med dette vil utviklingstraumer også stå sentralt innenfor perspektivet. Dette fordi utviklingstraumer omhandler en traumebelastning, altså en ukontrollerbar og overveldende psykisk påkjenning, samtidig som det foreligger fravær av god nok omsorg fra primære omsorgspersoner og er derfor særlig skadelig for utviklingen (Dyregrov, 2010; Nordanger & Braarud, 2017).

Innenfor dette kunnskapsperspektivet er det også fokus på at barn fra tidlig alder er et medvirkende subjekt til sine relasjoner, og er derfor avhengige av samspill med andre for å utvikle seg. Dette henger tett sammen med essensen i tilknytningsteori, som også er en sentral del av kunnskapsperspektivet. Tilknytningsteorien beskriver prosessen hvor barn får relasjoner til omsorgspersoner, noe som danner deres personlighet og samspillsmønstre. Bowlby, som grunnla teorien mener at tilknytning er et medfødt system som regulerer barnets atferd i samspill med omsorgspersoner. Gjennom samspillet danner barnet representasjoner og indre arbeidsmodeller for hvordan verden kan forstås – om den er trygg eller utrygg. Dette påvirker videre hvordan barnet forholder seg til andre mennesker og omgivelser (Hart & Schwartz, 2009, s. 64-65, 72-73). Dette kan assosieres til en av modellene som Ogden og Backe-Hansen (1994, s. 84) benytter til å forklare barnevernets kunnskap om vurdering av omsorgssvikt og mishandling, nemlig psykopatologimodellen. Denne modellen bygger på tilknytningsteorien til Bowlby, og forstår omsorgssvikt og mishandling som noe som er knyttet til tilknytning og karakteristika hos foreldrene. Dette er nært knyttet til redegjørelsen om at foreldres omsorgskompetanse utgjør en verdi for barnets utviklingsprosess. Omsorgskompetansen som igjen henger tett sammen med foreldrenes personlighet og psykopatologi (Clifford & Lichtwarck, 2010; Ogden & Backe-Hansen, 1994). Denne modellen er sammenfallende med den medisinsksosiale diskursen som Egelund og Sundell (2001, s. 50-51, 54-55) mener at er én av tre diskurser som har vært dominerende i det skandinaviske barnevernet. Denne diskursen forstår også omsorgssvikt, overgrep og mishandling som et resultat av foreldrenes psykopatologi, og utelukker vurdering av ytre faktorer, som eksempelvis fattigdom og vanskelige levekår.

Som nevnt er samspillet barn har til sine primære omsorgspersoner sentralt for utvikling og tilknytning. Dette medfører at også en annen av Ogden og Backe-Hansen (1994, s. 87) sine forklaringsmodeller for barnevernets kunnskapsgrunnlag kan knyttes opp mot dette kunnskapsperspektivet; den sosiale interaksjonsmodellen. Denne modellen fokuserer på relasjonen mellom barn og foreldre, og den gjensidige påvirkningen familiemedlemmene har på hverandre. Modellen fokuserer mindre på indre kjennetegn ved hvert individ, slik som psykopatologimodellen gjør, og mer på interaksjon. Fremdeles er fokuset på interaksjonen mellom enkelte individer, og modellen er derfor i tråd med det individorienterte perspektivet. Videre har modellen en tro på at god nok omsorg kan læres, og sosial læringsteori står sentralt. Det er lite fokus på sosiale, økonomiske og kulturelle faktorer som kan påvirke interaksjon og samspill (Ogden & Backe-Hansen, 1994, s. 87).

2.3.2 Familieperspektiv

Det neste kunnskapsperspektivet som står som et fundament i barnevernsarbeid er familieperspektivet. Samarbeid med familien er helt sentralt for å kunne bidra med å bedre barns situasjon. En aktiv medvirkning fra foreldre og øvrig familie har fått en stor plass i barnevernsarbeid, og henger sammen med en tro på familiens ressurser (Clifford & Lichtwarck, 2010, s. 20). Dette henger også sammen med EMD-dommene som har falt mot det norske barnevernet de seneste årene, og som har medført endringer i vektleggingen av familieperspektiv og det biologiske prinsipp. Eksempelvis knyttet til krav om strengere skjønnsutøvelse ved omsorgsovertakelse i tråd med EMD sin presisering av at det må være «very exceptional circumstances» for å ta barnet ut av hjemmet (Sandberg, 2020).

Familieperspektivet handler mye om juridiske forhold, og har et sterkt fokus på familiens rettigheter. I den Europeiske menneskerettskonvensjonen (heretter EMK) artikkel 8 (1950) fremgår det at alle har rett til respekt for familieliv og privatliv. Dette medfører at det krever alvorlige forhold som eksempelvis kan true barns sikkerhet og rett til beskyttelse, jf. Barnekonvensjonen (1989), for at inngrep i familien er lovlig. I lys av dette henger familieperspektivet tett sammen med den andre diskursen Egelund og Sundell (2001, s. 55-57) beskriver som dominerende i barnevernsfeltet; sosiolegal diskurs. Denne diskursen retter et fokus mot rettigheter hos både barn og foreldre, og det vektlegges at det må fremskaffes og dokumenteres bevis på at barnets situasjon ikke er god nok før det kan

foretas inngrep i hjemmet (Egelund & Sundell, 2001, s. 55-57). Dette er også i sammenheng med kravet om å ivareta familiens rettsikkerhet (NOU 2002:12, 2000). I tråd med dette er familieperspektivet fokusert mot å forstå familien som en arena for forebygging og håndtering av barnets utfordringer, slik at flytting kan unngås (Clifford & Lichtwarck, 2010, s. 21). Dette medfører at barnevernet har en større oppgave med å gjøre familien i stand til å håndtere utfordringene de står i og mobilisere øvrig nettverk, fremfor å tenke omsorgsovertakelse før det er ytterst nødvendig.

Ogden og Backe-Hansen (1994, s. 86) sin tredje modell, den sosialkulturelle modellen, kan videre understreke en annen side av familieperspektivets fokus. Modellen fokuserer på sosiale og kulturelle krefter som kan påvirke foreldres omsorgskompetanse, og på hvilke faktorer som kan utgjøre en risiko for omsorgssvikt og mishandling i familien (Ogden & Backe-Hansen, 1994, s. 86). Denne modellen kan knyttes opp mot familieperspektivet fordi det ikke blir fokusert på indre egenskaper hos det enkelte individet slik som ved det individorienterte perspektivet, men om forhold som påvirker familiestrukturen. Innenfor et familieperspektiv er det relevant å se på sosiale og kulturelle elementers påvirkning på familiedynamikken og omsorgskompetansen i familien. Dette spesielt fordi familien består av flere individer som vil påvirkes av sosiale og kulturelle elementer på ulike måter, noe som kan komplisere et fungerende samspill, en trygg base for barnet og god nok omsorg.

2.3.3 Helhetsperspektiv

Barnevernsarbeid er komplekst og det er inngripende tiltak som potensielt må iverksettes ovenfor barn og familier, noe som medfører at det er viktig å etterstrebe et helhetlig perspektiv på situasjonen barn og familier står i. Dette for å sikre at situasjonen blir best mulig belyst og at helheten av barnets beste ivaretas. I lys av dette står helhetsperspektivet som et sentralt kunnskapsperspektiv for barnevernets vurderings- og forståelsesgrunnlag (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013; Prop.133 L (2020-2021)). Dette understreker også Clifford og Lichtwarck (2010, s. 13) ved å presisere viktigheten av at barnevernet som fagfelt ikke styres for mye av konkrete politiske og teoretiske perspektiver, da man på denne måten mister forståelsen av den komplekse virkeligheten. Dette tolkes ikke som at barnevernsfaglige problemstillinger skal forstås uten å bli preget av slike

perspektiver, men at det må etterstrebtes et helhetlig syn hvor flere perspektiver tas i betraktning slik at tiltakene som iverksettes er så hensiktsmessige som mulig.

Det er ikke alle situasjoner barnevernet står i hvor de ovennevnte kunnskapsperspektivene vil være tilstrekkelig. Dette illustreres gjennom den tredje og siste diskursen som Egelund og Sundell (2001, s. 57) peker på som dominerende på det barnevernsfaglige feltet. Kjernen i denne diskursen er at de to tidligere diskursene, medisinsk sosial diskurs og sosiolegal diskurs, ikke har tilstrekkelig fokus på familiens kontekstuelle opplevelse av sin situasjon (Egelund & Sundell, 2001, s. 57-58). En slik forståelse uttrykkes også gjennom flernivåmodellen til Ogden og Backe-Hansen (1994, s. 88). Denne modellen vektlegger at problemer ofte har flere årsaker, og ofte utvikles i et samspill mellom flere sosiale nivåer. Her integreres både sosiale, økonomiske og kulturelle faktorer, noe som skaper assosiasjoner til den andre utviklingslinjen til Christiansen (1996, s. 125). Flernivåmodellen fokuserer på å kartlegge ulike risikofaktorer ved omsorgssituasjonen for å vurdere risikoen for omsorgssvikt og mishandling, samt hvilke faktorer som kan virke beskyttende for utviklingen av problemer (Ogden & Backe-Hansen, 1994, s. 88). Dette gir assosiasjoner til Kvello modellen som er utbredt på barnevernsfeltet i Norge. Kvello modellen er en utredningsmodell som brukes i mange barneverntjenester, med hensikt å gjøre en målrettet vurdering av omsorgsforholdene til et barn. Det er fokus på å innhente informasjon på tre måter: samtaler med barn og foreldre, observasjon og innhenting av opplysninger fra andre instanser. Modellen tar sikte på å kartlegge både risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer i barnets liv, slik at både ressurser og utfordringer kommer tydelig frem for å skaffe et helhetlig bilde. Deretter skal en samlet vurdering av faktorene veies opp mot hverandre for å vurdere om barnet tar skade av sin livssituasjon (Kvello, 2015; Lauritzen et al., 2017).

Videre er det innenfor helhetsperspektivet også essensielt å trekke frem den biopsykososiale modellen. Den biopsykososiale modellen har opprinnelig opphav fra psykiatrien som en modell for å forstå kroppslige reaksjoner som et resultat av psykologiske og sosiale faktorer (Grøholt et al., 2015, s. 324). Likevel har den tydelig overføringsverdi til sosialfag og barnevernsfeltet ved at modellen baserer seg på en helhetlig kartlegging av biologiske, sosiale og psykologiske faktorer som årsaken til et problem. Et illustrerende eksempel er at problemet *omsorgssvikt* kan handle om en sammenheng mellom både de biologiske

faktorene som temperament eller lavere intelligensnivå hos foreldre, de psykologiske faktorene depresjon og dårlig mentaliseringsevne hos foreldre, og sosiale forhold som fattigdom eller lite sosialt nettverk. Den biopsykososiale modellen kan også knyttes opp mot individets resiliens, da den anerkjente Kauai-undersøkelsen om resiliens viser at det som kjennetegner resiliente barn identifiseres som både biologiske, sosiale og psykologiske faktorer. De biologiske faktorene handlet om normal intelligens og at barna allerede som spedbarn utviste et vennlig temperament som mottok positiv oppmerksomhet fra omgivelsene. Psykologiske faktorer var blant annet god selvoppfattelse som medførte selvstendighet, mens sosiale faktorer som ble hevdet å predikere resiliens var emosjonelle bånd til nære omsorgspersoner og et støttende nettverk (Werner & Smith, 1992, s. 56-57). Videre kan Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell også nevnes kort, da dette er en modell som ivaretar helhetsperspektivet ved å fokusere på ulike faktorerers påvirkning på barns utvikling (Bunkholdt, 1998, s. 82-83). Bronfenbrenner (1979) identifiserer fire systemer; mikro-, meso-, ekso- og makrosystemet, som alle innvirker på barns utvikling på ulike måter, og på ulike nivåer i familiens liv.

2.3.4 På tvers av kunnskapsperspektiver

Barnevernets mandat er stort og omfattende, og situasjonene i familiene man møter vil være ulike. For å sikre gode og tilstrekkelige vurderinger er det derfor essensielt for barnevernsarbeidere å ha kunnskap om og benytte ulike kunnskapsperspektiver i arbeidet med den enkelte familie. Samtidig kan dette være utfordrende da det kan innebære å måtte trekke seg ut av den diskursen eller perspektivet man naturlig inntar, for deretter å vurdere om situasjonen bedre kan forstås og avhjelpes i lys av andre diskurser og perspektiver. Saker forstås i lys av hvilke «kunnskapsbriller» som benyttes, men ofte kan det være nødvendig å bytte mellom ulike «briller» eller bruke flere «briller» samtidig for å yte best mulig hjelp.

I tråd med kartlegging og fokus på hele situasjonen til barn og familier er det sentralt at perspektivet som inntas ser på situasjonen både i lys av et risikoperspektiv og et styrkeperspektiv. Risiko- og styrkeperspektiver er synsvinkler som kan identifiseres innenfor alle de ovennevnte kunnskapsperspektivene, og fungerer på den måten som mer overordnede perspektiver i oppgaven. Perspektivene utgjør grunnlaget for denne oppgaven

og er utgangspunktet for min analytiske tilnærming, og vies derfor særlig oppmerksomhet gjennomgående. Det er derfor nødvendig å teoretisere innholdet i begrepene mer konkret.

I et styrkeperspektiv handler det om å systematisk fokusere på og lete etter ressurser og muligheter i barnet og familiens situasjon (Helsedirektoratet, 2018, s. 5). Siden barnevern og sosialt arbeid dreier seg om å hjelpe mennesker gjennom vanskelige situasjoner, er det vesentlig å ta utgangspunkt i deres styrker, kapasiteter og ressurser (Solem, 2017, s. 94). Det er et fokus på løsninger og muligheter, fremfor utfordringer og problemer. Dette er en viktig del av et helhetlig fokus, da en bred kartlegging vil åpne for å finne ressurser, ferdigheter og muligheter i situasjonen. Styrkeperspektivet er et optimistisk fokus som også kan forstås i sammenheng med den tredje utviklingslinjen til Christiansen (1996, s. 126-127), og være en motvekt til barnevernsansatte som eksperter og familier kun som hjelpetrengende.

Risikoperspektivet står i et motsetningsforhold til styrkeperspektivet, og innebærer å fokusere på og lete etter de faktorene som utgjør en risiko for barnets beskyttelse, trygghet og utvikling (Kvello, 2015, s. 246-252). Barnevernets mandat er å sikre at barn som lever under forhold som kan skade helse og utvikling skal få nødvendig hjelp til rett tid, jf. Barnevernsloven §1-1 (2021). Konsekvensene av å ikke etterleve dette er store, og derfor kan det være noe naturlig at barnevernsarbeidet består av et risikofokusert perspektiv som leter etter skadelige faktorer. Det er nødvendig å kartlegge faktorer som utgjør en risiko for barns sikkerhet og utvikling, nettopp for å kunne iverksette de nødvendige tiltakene til rett tid. Samtidig er det viktig at tiltakene som iverksettes er så passende situasjonen som mulig for best mulig hjelp, i tillegg til at de ikke skal være mer inngripende enn nødvendig, jf. Barnevernsloven §1-5 annet ledd (2021). For å ha muligheten til å etterleve dette er det derfor nødvendig å kartlegge hele barnets situasjon, dermed også ressursene og de beskyttende faktorene som er med på å bidra til at barnet får gode nok omsorgsforhold.

Kapittel 3: Metode

Målet med oppgaven er å belyse i hvilken grad risiko og resiliens vektlegges i nemndsvedtak og generelt hvilke diskursive perspektiver som er fremtredende i vurderingene, og i dette kapitlet skal jeg redegjøre for metoden som er benyttet og de metodologiske valgene jeg

har gjort. For å belyse tematikken og problemstillingen har jeg valgt en kvalitativ forskningsmetode i form av en dokumentanalyse. En kvalitativ metode er egnet når målet er å fange opp mening og opplevelser hos individer eller grupper av individer som ikke lar seg tallfeste eller måle, og å gi *forståelse* framfor *forklaring* slik som ved kvantitativ metode (Dalland, 2017, s. 52-53). Metoden er egnet til min studie fordi jeg ønsker å belyse hvordan diskurser og perspektiver har en maktdimensjon og en konsekvens for den sosiale verden. Kvalitative studier forbindes ofte med observasjoner og intervjuer, men i henhold til min problemstilling ville ikke disse tilnærmingene gitt et godt nok svar, og jeg har derfor valgt å benytte dokumentanalyse. Jeg anser en slik metode som treffende for å besvare min problemstilling da dokumenter i form av nemndsvedtak på en god måte belyser og illustrerer hvilke perspektiver og diskurser som er førende for vurderinger i praksis, noe det kan være vanskelig å få innsikt i og si noe eksplisitt om eksempelvis gjennom et intervju.

3.1 Dokumentanalyse

Dokumentanalyse er en systematisk prosedyre med gjennomgang eller evaluering av dokumenter (Bowen, 2009, s. 27). Dette regnes som en kvalitativ forskningsmetode, og slik som annen kvalitativ forskning krever en dokumentanalyse at data undersøkes og tolkes i lys av å forstå mening. Når dokumentanalysen gjøres som en diskursanalyse, slik som i denne studien, er fokuset på hvordan tekstene i seg selv skaper mening og fremmer bestemte tenke- og handlemåter. Diskursanalyser er i praksis alltid dokumentanalyser, og ved en slik tilnærming forstås ikke tekster som passive, men som aktive og handlende (Johannessen et al., 2018, s. 68-69). Videre er dokumentanalyse en metode som inneholder analyse av dokumenter som er produsert uten forskerens innblanding, noe som er en fordel ved at forskeren i mindre grad får påvirket dataene (Bowen, 2009; Johannessen et al., 2016). Dokumentanalyser blir ofte brukt i kombinasjon med andre forskningsmetoder, eksempelvis intervjuer, men kan også benyttes som en frittstående metode, slik som i denne studien. Dokumenter kan gi informasjon og innsikt som det er vanskelig å få tak i på andre måter, og er derfor verdifulle kunnskapsbaser (Bowen, 2009, s. 29-30). Dette har jeg vurdert at er tilfellet for denne studien, ved at nemndsvedtak kan illustrere regjerende diskurser på barnevernsfeltet på en annen måte enn intervjuer med profesjonsutøvere kan.

Dokumentanalyse er en effektiv og svært tilgjengelig forskningsmetode, da datamaterialet allerede er produsert og gjerne ligger tilgjengelig i det offentlige rom. Dokumenter stabile, noe som gjør det til en tilgjengelig gjenstand for repeterende analyser og nye studier. En ulempe ved dokumentanalyse, er at dokumentene er produsert med et annet formål enn egen studie og sånn sett ikke nødvendigvis inneholder en detaljert besvarelse på akkurat mine spørsmål (Bowen, 2009, s. 31-32). Videre er metoden begrenset av hva som er tilgjengelig, noe som kan sette rammer og begrensninger for studien. Selv om forskeren ikke kan påvirke dataene under produksjonen, er det like fullt forskeren som er den subjektive tolkeren av dataene senere i prosessen. Dette medfører at analyseprosessen bør være transparent (Bowen, 2009, s. 37-39).

Dokumenter kan være en rik kilde til data, men bør studeres med et kritisk blikk. De må ikke anses som fullstendige eller presise registreringer av hendelser, da et hvert dokument er preget av forfatterens meninger og virkelighetsforståelse (Johannessen et al., 2016, s. 103). Dette er det særlig viktig å huske på i en analyse av nemndsvedtak da vedtakene er forståelser og tolkninger av virkeligheten, og ikke objektive avspeilinger. De er en gjengivelse av virkeligheten slik nemndlederen som har skrevet vedtakene forstår det, og preges også av involverte aktørers subjektive vurderinger. Bowen (2009, s. 33) trekker frem at antallet dokumenter som analyseres ikke er det sentrale, men hvorvidt omfanget av dokumenter som er valgt ut gir et godt og kvalitativt svar på problemstillingen.

3.2 Datamaterialet

For å belyse problemstillingen, og få et innblikk i hvordan diskurser kommer til uttrykk innenfor fagfeltet ble som nevnt skriftlige dokumenter særlig interessant. Grunnet personvern og taushetsplikt var det ikke mulig å få innsyn i barneverntjenestenes fullstendige begjæringer til Fylkesnemnda i de tilfellene hvor de vurderte at det var behov for omsorgsovertakelse, og heller ikke innsyn i barnevernsmapper. Slike dokumenter hadde vært særlig interessante å se nærmere på for å belyse hvilke diskurser som preger praksisfeltet, men dokumentene inneholder mange taushetsbelagte opplysninger og denne studien oppfylte ikke kriteriene for forskerinnsyn i slike dokumenter, jf. forvaltningsloven §13 d (1967). Derfor var nemndsvedtak med fokus på både barneverntjenestens vurderinger og nemndas vurderinger det beste alternativet for å få innsyn i diskurser på fagfeltet. Jeg

valgte å ikke gjennomføre intervjuer da jeg antok at det ville være vanskeligere for ansatte på feltet å kunne svare og beskrive sin egen diskursive praksis like godt som det ble uttrykt gjennom vedtak fra fylkesnemnda. Det er ikke mulig å ha et objektivt syn på egen praksis, derfor kan dette i større grad belyses gjennom vedtakene.

Studien er basert på et strategisk utvalg. Dette handler om at dataene er valgt fordi jeg på forhånd mener de kan ha noe å bidra med i undersøkelsen (Dalland, 2017, s. 56). I studien ønsker jeg å undersøke diskursiv praksis i nyere tid, etter et gitt antall kriterier. Dette ville ikke kunne blitt belyst på en sammenliknbar måte ved et tilfeldig utvalg, derfor var det behov for systematisk utvalg (Dalland, 2017, s. 57). Likevel er det en viss grad av tilfeldighet i utvalget ved at alle saker som oppfyller kriteriene er studert, og derfor er ingen saker bevisst valgt eller valgt bort basert på innholdet. Det kunne som en konsekvens bidratt til å forme funn og resultater av studien.

Datautvalget fra Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker i denne studien består av 11 vedtak, og er valgt ut fra et bestemt sett med kriterier. Det første kriteriet var at alderen på barna i sakene skulle være mellom 3 år og 13 år. Dette gjaldt for alle barn som vedtaket omhandlet, slik at saker om søsken hvor minst ett av barna var utenfor aldersspennet ble ekskludert fra studien. Dette aldersspennet ble valgt blant annet fordi jeg ønsket å se på saker hvor det ville være naturlig å påpeke og vektlegge et risiko- og styrkeperspektiv også hos barnet selv, og ikke bare omgivelsene. Derfor var det nødvendig å utelate de yngste barna hvor det er vanskeligere å snakke om barnets egenart og barnet som handlende aktør. Videre ble grensen satt til 13 år da jeg ikke ønsket å inkludere saker hvor barnet hadde partsrettigheter, da jeg har en antagelse om at dette kan påvirke fagfeltets fremstillinger og vurderinger av konkrete forhold og gi et annet inntrykk av diskursene på feltet enn det jeg i denne studien ønsket å undersøke. I henhold til Barnevernloven § 6-3 (1992) er barn part i sak fra fylte 15 år. I enkelte saker fant jeg at barn ned til 14 års alderen også fikk partsrettigheter, derfor ble grensen satt til 13 år.

Et annet kriterium var at utvalget skulle bestå av samme type saksforhold for bedre å kunne kartlegge og sammenlikne sakene og praksisen på området. Kravet ble med det at sakene skulle være om omsorgsovertakelse i lys av den gamle barnevernlovens § 4-12 (1992),

tilsvarende den nye barnevernsloven § 5-1 (2021). Jeg valgte å ikke avgrense til ett av vilkårene eller bokstavene i loven, men til å omfatte alle saker som falt innenfor paragrafen. Saker med hovedgrunnlag i andre paragrafer, eksempelvis barnevernlovens §4-8 annet ledd (1992), som viste til ovennevnte paragraf om omsorgsovertakelse, ble ekskludert. Saker om omsorgsovertakelse ble valgt fordi dette er saker som innebærer et alvorlig inngrep i barn og familiers liv, og som derfor skal være godt begrunnet og kunne belyse hvordan diskursive perspektiver som eksempelvis risiko og resiliens kommer til uttrykk i fagfeltets vurderinger.

Det tredje kriteriet var at sakene skulle være behandlet gjennom forhandlingsmøter og ikke gjennom samtaleprosess og forenklet behandling. Dette med grunnlag i at jeg anså de mest interessante sakene å være de hvor det var en betydelig uenighet mellom partene. Jeg ekskluderte dermed også saker hvor én eller begge foreldre samtykket til omsorgsovertakelse. Til slutt har jeg på grunn av oppgavens omfang begrenset studien til å inkludere kun saker fra det siste halvåret av 2022, altså fra og med juli til og med desember i 2022. Dette var fordi jeg ønsket å se på så nye saker som mulig, for å belyse den diskursive praksisen på feltet i dag. Planen var først å ta for meg alle sakene som oppfylte de ovennevnte kriteriene fra hele 2022, men da dette utgjorde 25 saker anså jeg det som for mange og begrensende for muligheten til å gå like dypt inn i alle sakene som jeg ønsket.

For å finne saker som oppfylte kriteriene gikk jeg inn på Lovdata Pro som gir tilgang på rettskilder av ulike varianter. Deretter gikk jeg via «rettskilder» og valgte «nemnder og utvalg mv.», før jeg videre gikk inn på det som på tidspunktet for datainnsamling i starten av januar 2023 fremdeles var kategorisert som «Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker», men som fra 1. januar 2023 egentlig heter «Barneverns- og helsenemnda». Jeg har benyttet funksjonen «avansert søk» og lagt inn lovhenviing: LOV-1992-07-17-100-§4-12 og dato: 2022-01-01 til 2022-12-31. Dette ga et utvalg på 25 saker, hvor jeg deretter reduserte antallet ved å ta for meg de siste 6 månedene av 2022.

Som et resultat av ovennevnte kriterier består datautvalget i studien av 11 nemndsvedtak som totalt omfatter 19 barn, da 5 av sakene inneholder grupper av søsken på mellom 2-4 barn. Vedtakene er hentet fra nemnder i ulike deler av landet, og 4 av 10 nemnder er

representert i utvalget. Samtlige saker resulterte i omsorgsovertakelse. I alle vedtakene er det identifisert styrkeperspektiv og risikoperspektiv, dog i svært ulik grad og omfang.

Delene av nemndsvedtakene som analyseres i denne studien er barneverntjenestens vurderinger og nemndas vurderinger. Delen i vedtaket som handler om barneverntjenestens vurderinger står ofte under overskriften «partenes syn på saken», og er kun et sammendrag av deres viktigste anføringer i saken. Jeg tar utgangspunkt i at dette sammendraget er representativt for det viktigste i deres vurderinger i saken. Med grunnlag i at dette kun er et sammendrag har jeg også tatt utgangspunkt i nemndas egne vurderinger i vedtakene. Denne delen befinner seg sist i vedtakene og er ofte detaljert og omfattende. Nemndas vurderinger inneholder flere elementer og en grundigere beskrivelse av vurderingsgrunnlaget enn barneverntjenestens anføringer. I tillegg trekkes det tidvis frem flere elementer fra barneverntjenestens vurderinger i forhandlingsmøtene, enn hva som fremgår i deres eget sammendrag tidligere i vedtaket. Dermed gav disse delene av vedtaket til sammen et godt bilde av fagfeltets vurderinger og regjerende diskurser på feltet.

Jeg har valgt å sette inn en tabell for å skape en tydelig oversikt over nemndsvedtakene som utgjør datautvalget, samt nummerere de for å tydeliggjøre hvilket vedtak det refereres til i presentasjonen og diskusjonen av funnene. Vedtak 1 er det nyeste vedtaket og er datert 01.12.2022, mens vedtak 11 er det eldste med datoen 05.07.2022.

Nummer	Navn på vedtak
1	FNV-2022-293-FOA
2	FNV-2022-215-FMR
3	FNV-2022-234-FOA
4	FNV-2022-169-FBV
5	FNV-2022-174-FMR
6	FNV-2022-245-FOA
7	FNV-2022-277-FOH
8	FNV-2022-121-FTR

9	FNV-2022-73-FTR
10	FNV-2022-74-FTR
11	FNV-2022-139-FBV

3.3 Analyse av tekstmaterialet

Den analytiske prosessen ved en dokumentanalyse gjennomførte jeg basert på tre nivåer av analysearbeid. Første nivå handlet om å finne tekstene som skulle analyseres, mens andre nivå innebar en skumlesing for å få en generell oversikt over sakene, før jeg på siste nivå gikk grundigere inn i vedtakene med nærlesing, detaljfokus og tolkning (Bowen, 2009, s. 28-33). Dette har satt de ytre rammene for analysearbeidet, mens diskursanalyse er metoden som er benyttet for å analysere selve innholdet i dokumentene.

3.3.1 Diskursanalyse

Det finnes ulike måter å foreta en diskursanalyse på. Likevel er et felles formål å problematisere fremstillinger av virkeligheten som fremstår som selvfølgelige, med et fokus på at enhver fremstilling kunne vært annerledes (Johannessen et al., 2018, s. 51). Kjernen i samfunnsvitenskap er å undersøke hva folk *faktisk gjør* og konsekvenser av deres handlinger. Derfor hevder Neumann gjennom et webinar med Fagbokforlaget (2021, 26:00) at nøyaktig hvilken type diskursanalyse som gjøres er mer sekundært. Poenget med en diskursanalyse er ikke å skape begrensninger, men å benytte muligheter og styrker fra ulike retninger for å kartlegge det store bildet av det som studeres (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 143). Jeg har derfor ikke fulgt en konkret «mal», men heller latt meg inspirere av ulike diskursteoretiske retninger. Den følgende delen vil dreie seg om den konkrete fremgangsmåten som er benyttet for å analysere datamaterialet.

Analyseprosessen jeg har benyttet består av tre steg. Den overordnede hensikten med stegene og analyseprosessen er å analysere nemndsvedtakene med et fokus på hvordan risiko og resiliens som diskursive perspektiver preger vurderingene, og hvilke andre perspektiver som kan identifiseres. Jeg har latt meg inspirere av Neumann (2021) sin diskursanalytiske fremgangsmåte, og har hentet elementer derfra. Han hevder at før man

kan begi seg ut på første steg i en analyse er det nødvendig med tilstrekkelig kulturell kompetanse på feltet. Det er helt grunnleggende med kjennskap til konteksten hvor diskursen befinner seg for å kunne gjennomføre en diskursanalyse (Neumann, 2021, s. 47). I lys av min «involvering» på barnevernsfeltet, hovedsakelig som student, vil jeg hevde at jeg allerede i forkant av studien hadde et kontekstuet kjennskap til feltet for analysen. Videre har jeg i arbeidet med denne studien lest mye litteratur og tidligere forskning om risiko og resiliens, og plassert dette i en barnevernskontekst. Dette er gjennomført ved bruk av et litteratursøk på søkemotorene oria.no og scholar.google.no. Jeg har søkt på ord og kombinasjoner som «resiliens + barnevern», «styrkeperspektiv», «styrkeperspektiv + sosialt arbeid», «risikofaktor + omsorgssituasjon», samt de samme ordene på engelsk. Referanselistene til tekster jeg allerede har lest er også benyttet aktivt. Videre i denne prosessen har jeg lest flere nemndsvedtak fra ulike år og med ulikt saksgrunnlag, for å bli godt kjent med feltet og hvordan praksisen for slike vedtak er. Jeg har også kommunisert med jurister og ansatte i Fylkesnemnda for å kartlegge hvordan oppbyggingen og produksjonen av vedtakene foregår, og hvordan det gjenspeiler forhandlingsmøtene.

Steg 1:

Det første steget i analyseprosessen min handlet om å avgrense diskursene og den diskursordenen som var sentral for min studie (Neumann, 2021, s. 53-54). Dette ble gjort i dokumentanalysens andre stadiet med lesing for overblikk. Målet var å få et helhetsbilde av hva jeg hadde å arbeide med, samt å avgrense diskursene og diskursordenen mot det som utgjør det diskursive feltet. En slik avgrensning er nødvendig for at definisjoner og forståelser på feltet skal gi mening (Neumann, 2021, s. 53-54). For å gjennomføre dette leste jeg alle sakene i datautvalget og identifiserte uttalelser og språk som vitnet om risikoperspektiv eller styrkeperspektiv. Gjennom dette arbeidet kunne jeg sette grenser for hva som inngikk i de to ulike diskursene. Grensene ved diskursen risikoperspektiv ble i lys av tidligere teori satt ved at alt som ble fremstilt som en bekymring og svakhet ved barnet, familien, omgivelsene eller situasjonen inngikk i diskursen, mens det som ikke ble fremstilt på en slik måte lå utenfor denne diskursen. Det samme ble gjort med resiliens og styrkeperspektivet. Alt som ble fremstilt eller forstått som ressurser og en tankegang orientert mot muligheter ved barnet, familien, omgivelsene eller situasjonen ble definert til å være innenfor diskursen, mens alt som ikke ble sett på med et slikt perspektiv utgjorde diskursens grenser.

Diskursorden setter rammer for analysen, og gir en forståelse av konteksten og feltet analysen foregår på. Dette kan bidra til å unngå misforståelser av diskursers innhold og mening, og det er derfor nødvendig å definere hva som utgjør studiens diskursive orden (Neumann, 2021, s. 53-54). Siden diskursorden handler om summen av diskurser på et felt, inklusivt de konkurrerende diskursene, ble den overordnede diskursorden i denne studien avgrenset til barnevernsfeltet. Innenfor barnevernsfeltet er det flere konkurrerende diskurser, eksempelvis risiko- og resiliensdiskursene, juridisk diskurs, sosiokulturell diskurs og psykologisk diskurs. Studiens diskursorden kan også konkretiseres enda mer til å være barnevernsfeltet kun slik det uttrykkes i nemndsvedtak. Tidsperspektivet i diskursordenen er dagens barnevernspraksis, da alle vedtakene i datautvalget er fra 2022. Alt som ligger utenfor denne diskursordenen, vil forstås som det diskursive feltet. Eksempelvis vil psykiatriske vurderinger av foreldre som fremkommer i noen vedtak ligge til det diskursive feltet, da slike utsagn er basert på et diskursivt perspektiv med voksenpsykiatri i fokus.

Steg 2:

Det andre steget i analyseprosessen innebar i hovedsak å identifisere representasjoner og selvfølgheter i diskursene (Neumann, 2021, s. 57). Dette ble gjort gjennom nærlesing av tekstmaterialet. I dette steget identifiserte jeg områder som virket særlig interessante for vurderingene på tvers av de ulike nemndsvedtakene, og som gikk igjen i begge de to diskursive perspektivene risiko og resiliens. Innenfor disse områdene ble det tidvis også identifisert andre diskurser og kunnskapsperspektiver. Disse områdene har jeg valgt å benevne som vurderingsområder, og de benyttes videre i studien til å strukturere både arbeidet og funnene. Jeg identifiserte fem vurderingsområder, som alle ble identifisert i samtlige vedtak. De fem er: *foreldre, barn, omsorgssituasjon, relasjoner, hjelp og tiltak*. Videre i denne prosessen hadde jeg også et fokus på hva som kunne regnes som diskursenes nodalpunkter gjennom utsagn og representasjoner, og hvordan ord og uttrykk fungerte subjektskapende innenfor diskursens grenser. Nodalpunktene som ble identifisert var innenfor risikodiskursen blant annet *bekymringsverdig*, mens det innenfor styrkeperspektivet eksempelvis var *ressurser*.

Steg 3:

Det siste steget handlet om et fokus på hvordan ulike diskurser kjemper mot hverandre på det samme området. Jeg hadde i løpet av de tidligere stegene sett på representasjoner og grenser ved de enkelte diskursene, og det var nå aktuelt å undersøke de diskursive kampene på feltet og hvordan dette var med på å prege vurderingene og beslutningene som ble gjort i nemndsvedtakene. I lys av dette lette jeg også etter representasjoner og selvfølgeligheter som diskursene delte. I arbeidet med dette steget hadde jeg problemstillingen særlig i fokus. Jeg jobbet meg gjennom vedtakene og lette etter diskursive kamper, eventuelle balanse ganger mellom ulike diskursive perspektiver og hvordan én diskurs fikk mer dominans på konkrete områder. Jeg var også opptatt av de konsekvensene et diskursivt perspektiv medførte. Videre ble *intertekstualitet* til en viss grad identifisert i vedtakene. Dette er et element fra kritisk diskursteori og handler om hvordan tekster henter og benytter elementer fra andre liknende tekster eller diskurser (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 84). Dette tredje, og siste, steget i prosessen ble sett i lys av de fem nevnte vurderingsområdene, noe som skapte en oversiktlig struktur i arbeidet.

Metodisk verktøykasse:

De tre nevnte stegene er gjennomført med bruk av elementene som inngår i min metodiske verktøykasse for studien, altså det som er beskrevet i kapitlet om teori. Likevel vil jeg i det følgende beskrive kort hvordan «verktøyene» har verdi i denne analytiske prosessen. De ble benyttet på tvers av de ulike stegene og løpende gjennom prosessen. For det første er Foucault sin maktforståelse sentral gjennom analysen, da de diskursive perspektivene danner sannheter som gir konsekvenser og påvirkning på vurderingene i vedtakene. De diskursive perspektivene og språket påvirker også subjektposisjonene i sakene gjennom blant annet *interpellasjonsprosessen*, noe som også kan anses som en form for makt. Videre trekkes det hele tiden på en forståelse og avgrensning av de ulike diskursene og deres selvfølgeligheter og representasjoner av virkeligheten, dette gjelder også for diskursorden og hva som utgjør det diskursive felt. Dette bidrar til forståelse ved å utelukke og avgrense til andre felt og muligheter. Diskursenes *nodalpunkter* bidrar til å strukturere diskursene og bidrar slik som det diskursive felt også til å gi mening til handlinger og forståelser. *Diskursive kamper* er mye i fokus gjennom blikket på balansen mellom diskursive perspektiver, og hvordan noen diskurser oppnår hegemoni på feltet. Til slutt blir også diskurspsykologiens

fokus på diskurser som strategisk virkemiddel benyttet i analysen for å vise hvordan språket og diskursive perspektiver bevisst brukes for å rettferdiggjøre og virke fordelaktig på egne vurderinger (Jørgensen & Phillips, 1999).

3.4 Etske avveininger og kvaliteten ved studien

Forskning må innrette seg etter etiske retningslinjer og prinsipper, i tillegg til at forskningen også skal være av så god kvalitet som mulig. Dette henger tett sammen, og det foregår en gjensidig påvirkning hvor etiske valg og refleksjoner preger studiens endelige kvalitet, og motsatt. I en dokumentanalyse som ikke innebærer kontakt med informanter er dette viktig å være bevisst spesielt i forbindelse med forskningens mulighet til å påvirke mennesker gjennom virkelighetsoppfatninger og kunnskap som formidles, da dette kan påvirke deres oppfatning av seg selv og egen praksis (Johannessen et al., 2016, s. 84).

Datamaterialet i min studie er innhentet fra det offentlige rom, og er allerede anonymisert med tanke på personvernopplysninger. Altså er det ikke kun rapporteringen av funnene som er anonym, men også selve datamaterialet. Dette medfører at det heller ikke var behov for å melde inn prosjektet til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) (Dalland, 2017, s. 237). Det som derimot er særlig viktig ved en dokumentanalyse hvor dataene hentes fra en annen kilde, er kildekritikk. Kilder som benyttes skal studeres med et kritisk blikk i henhold til troverdighet, og desto større rolle kilden spiller i studien, desto mer kritisk er det at kilden er troverdig og god (Johannessen et al., 2016, s. 102-104). Jeg har benyttet vedtak fra Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker til min dataanalyse. Dette er kilder som skrives og publiseres av autoriserte fagpersoner. I tillegg er lovdata.no hvor vedtakene er hentet fra, en offentlig og troverdig database i lys av å være opprettet av justisdepartementet og Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo med formål om «å opprette, vedlikeholde og drive systemer for rettslig informasjon» (Lovdata, u.å). Likevel er det nødvendig å huske at det er mennesker i lys av egne forståelser og perspektiver som har produsert vedtakene. Jeg foretar dermed jeg en tolkning av en allerede eksisterende tolkning.

Å gå inn i en studie som forsker innebærer å innta et mest mulig fristilt perspektiv. Likevel har alle subjekter med seg en forforståelse i møte med en tematikk, og egne perspektiver som verden forstås utfra (Johannessen et al., 2016, s. 34-36, 51). Ved en

dokumentanalyse som metode er det en fordel at jeg som forsker ikke påvirker selve dataproduksjonen, da den eksisterer uavhengig av meg. Dette styrker studiens reliabilitet, altså troverdigheten ved undersøkelsens data (Johannessen et al., 2016, s. 231). Samtidig er det ved en slik metode viktig å være særlig bevisst i forbindelse med tolkningen av datamaterialet da det påvirkes av meg som tolker, noe som kan svekke reliabiliteten. Videre understreker også Jørgensen og Phillips (1999, s. 31-33) at det i forhold til en diskursanalyse er viktig å vite at som forsker innehar man selv et perspektiv som vil prege tolkning av data. Dette er både et etisk perspektiv å være bevisst, samtidig som det også vil kunne prege kvaliteten ved forskningen. Funnene kan med dette preges av eget ståsted, og det er derfor viktig å reflektere kritisk over de funnene som er gjort og være klar over at det ikke er rene avspeilinger av virkeligheten. For å øke kvaliteten ved studien har jeg i lys av dette etterstrebet å være bevisst mitt ståsted og mine forståelser, samtidig som jeg har forsøkt å tydelig redegjøre for mine valg i prosessen og min forforståelse ved inngangen til studien, slik at det fremstår transparent. Dette er gjort for at leseren selv kan vurdere troverdigheten ved studiet med forforståelsen min tatt i betraktning (Dalland, 2017, s. 54-58).

I lys av mitt ståsted er det også nødvendig å være bevisst at momenter og sammenhenger ved dataene kan være oversett på bakgrunn av perspektivet jeg forstår fra (Dalland, 2017, s. 58). Naturligvis uten at det har vært hensikten, men i tråd med at det alltid er en fare for det når mennesker gjennomfører analyser. Dette kan svekke studiens validitet, da validitet handler om troverdigheten og overførbarheten ved en studie og hvorvidt fremgangsmåter og funn reflekterer formålet med studien og representerer virkeligheten (Johannessen et al., 2016, s. 232-233). For å unngå dette så langt som mulig og styrke validiteten og kvaliteten ved studien, har jeg lest alle vedtakene grundig flere ganger og analysert det som er sentralt for min studie systematisk. I hvert enkelt vedtak har jeg samlet informasjon som forekommer i de ulike diskursive perspektivene i bestemte vurderingsområder for å sikre at noe essensielt ikke blir oversett. Jeg har videre lest disse delene spesielt mange ganger for å forstå språkbruk, diskursens uttrykk og kontekst i størst mulig grad.

Noe jeg anser som en utfordring ved å gjøre en diskursanalyse er at jeg selv kan være en del av diskursene jeg undersøker i lys av min rolle som barnevernspedagog og student på barnevernsfeltet. Dette kan medføre at det er vanskelig å se på diskursene med et utenfra-

perspektiv og oppdage selvfølgheter og representasjoner, da de også vil kunne fremstå selvfølghelige for meg. Dette kan svekke studiens validitet. Samtidig er ikke jeg som student en del av praksisfeltet på samme måte som de som har gjort vurderingene i vedtakene. Som student vil jeg kjenne til deler av feltet, men samtidig lettere kunne være kritisk og forstå mer i lys av et utenfra-perspektiv enn dersom jeg hadde stått midt i praksisutøvelsen selv.

Når det gjelder valg av metode kunne dokumentanalyse vært kombinert med andre metoder, eksempelvis intervjuer. Dette kunne bidratt til å styrke reliabiliteten ved funnene og konklusjonen (Bowen, 2009, s. 29). Samtidig ble ikke dette vurdert som nødvendig for å besvare problemstillingen og ble derfor ikke prioritert med hensyn til oppgavens omfang. Dette fordi studien i all hovedsak har fokus på hvordan diskurser preger vurderingene i *fylkesnemnda*, og ikke på hvordan praksis i seg selv preges. Selv om det er en viss overføringsverdi mellom dette, og det kan forstås som undersøkelsens eksterne validitet, altså graden av kunnskapens overførbarhet (Johannessen et al., 2016, s. 233).

Med kvalitativ analyse er det ikke et formål at funnene skal kunne generaliseres, da det innebærer et for begrenset datamateriale (Johannessen et al., 2016, s. 116). Dette er heller ikke hensiktsmessig i en diskursanalyse, da essensen i diskursteorier er at det ikke finnes entydige forståelser eller generaliseringer av virkeligheten siden alt avhenger av diskursen det forstås fra. Mine funn er ikke representative eller generaliserbare, og kan derfor ikke hevdes å gjelde alle beslutninger og vurderinger som gjøres i omsorgsovertakelsessaker. Likevel kan funnene gi antydninger om hvordan praksis *kan* være, hvilke diskurser som tilsynelatende virker sentrale og hvordan de utkjemper en kamp om domene på feltet.

Kapittel 4: Studiens funn

I dette kapitlet skal jeg presentere funn fra analyseprosessen, i lys av det teoretiske rammeverket. Jeg har valgt å drøfte funnene underveis for å unngå unødvendige gjentakelser. Derfor er dette kapitlet strukturert slik at hvert funn som er sentralt for å belyse problemstillingen blir beskrevet deskriptivt, noe som utgjør presentasjonen av funnet, før funnet deretter blir tolket og diskutert i lys av oppgavens teoretiske perspektiver. Målet er å synliggjøre hvordan fagfeltet foretar vurderinger i nemnda i lys av ulike diskurser og

kunnskapsperspektiver, og da hovedsakelig i lys av risiko og resiliens. Dette gjør jeg ved å sette søkelys på språkbruken og språkets makt i diskursive praksiser. Som nevnt i forrige kapittel har jeg identifisert fem vurderingsområder i nemndsvedtakene som vil bidra til å strukturere dette kapittelet. I forrige kapittel ble det redegjort for grensene mellom det diskursive felt og diskursordenen innenfor denne konteksten under steg 1, dette blir derfor ikke gått nærmere inn på i dette kapittelet. Det må forstås som et grunnlag for den følgende presentasjonen av funnene som i all hovedsak utgjør steg 2 og 3.

4.1 Foreldreposisjoner

Et av vurderingsområdene som er særlig fremtredende i nemndsvedtakene er *foreldre*. Under dette vurderingsområdet fremkommer det diskursive konstruksjoner av foreldres fungering og omsorgskompetanse. Foreldre spiller en sentral rolle som aktører i en barnevernssak, samtidig som de i lys av sitt ansvar for å gi god og utviklingsfremmende omsorg også blir gjenstand for vurdering i en fylkesnemndssak. På bakgrunn av analysen som er gjort er risikofokuset identifisert som særlig fremtredende, men resiliens og styrkeperspektiver kan også gjenkjennes. Videre er det også identifisert ulike kunnskapsperspektiver gjennom de diskursive utsagnene. *Foreldre* er det vurderingsområdet som er viet mest oppmerksomhet i fylkesnemndsvedtakene når det gjelder å vurdere barnets omsorgssituasjon, og derfor også i denne oppgaven.

4.1.1 Risikable foreldre

Uttrykk som «ustabil fungering» og «begrenset/manglende forståelse av situasjonen» er beskrivelser av foreldrenes fungering som går igjen i mange av vedtakene, både i barneverntjenestens anføringer og i nemndas vurdering. Eksempelvis i vedtak 11 hvor det fremgår følgende i fylkesnemndas vurderinger: «mors psykiske helse er sårbar og hennes fungering er ustabil og usikker». Det kan videre eksemplifiseres gjennom vedtak 1 hvor det står følgende: «Som det er redegjort for, vurderer fylkesnemnda fars forståelse for barns situasjon og behov som svært begrenset». Dette er utsagn som er gjennomgående i flere vedtak og som tydelig inngår i risikodiskursen da det er svakheter ved foreldrene som trekkes frem, noe som vil kunne ha en påvirkning på barnets omsorgssituasjon og derfor er gjenstand for vurderingen i et nemndsvedtak. Utsagnene beskriver forhold ved

omsorgssituasjonen som kan betegnes som bekymringsverdige, noe som også kan fungere som et nodalpunkt innenfor risikoperspektivet. «Bekymringsverdige forhold» er i stor grad det som utgjør essensen ved risikodiskursen og er nettopp det diskursen er organisert rundt. Derfor kan dette forstås som et nodalpunkt i tråd med Laclau og Mouffe sin bruk av begrepet (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 37). Videre er dette utsagn som kan plasseres inn under kunnskapsperspektivet som i denne oppgaven er kalt «individorientert perspektiv», hvor den psykopatologiske modellen benyttes som forklaringsmodell. Her er særlig den psykologiske diskursive forståelsen sentral. Dette er fordi «ustabil fungering» og «begrenset/manglende forståelse av situasjonen» er karakteristika ved foreldrene som individer. Dette er også nært knyttet til den medisinske sosiale diskursen som Egelund og Sundell (2001, s. 50-51) trekker frem, hvor omsorgssvikt forstås som et resultat av foreldrenes egenskaper og psykopatologi.

I diskursiv sammenheng kan de ovennevnte utsagnene som understreker foreldrenes dårlige fungering forstås å være gitt som en rettferdiggjøring av fagfeltets vurderinger og utfallet om omsorgsovertakelse. Det er i lys av dette barneverntjenesten som fremmer en sak om omsorgsovertakelse som tjener på slike fremstillinger, og det kan være fremsatt på den gitte språklige måten for at de skal få gjennomslag for sin sak. Dette vil i så fall være i tråd med diskurspsykologiens tanker om at mennesker strategisk benytter språk til fremstillinger som er fordelaktig for seg og sin sak (Johannessen et al., 2016; Jørgensen & Phillips, 1999). Videre er det flere vedtak hvor slike fremstillinger står i sammenheng med begreper og ord som *temperament, humørsvingninger, uforutsigbar og manglende selvbeherskelse*, eksempelvis i vedtak 10. Dette kan sees i lys av interpellasjonsprosessen hvor det skapes roller som subjektene interPELLERES inn i og som definerer deres handlingsrom (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 25). I denne saken er det mor som beskrives slik, noe som definerer hennes rolle som mor til å være i strid med normen for en «god mor» og som i lys av de ovennevnte beskrivelsene gir henne en rolle som en emosjonell uforutsigbar og ustabil omsorgsperson. Dette er videre med på å påvirke hennes handlingsrom ved at utsagn og motargumenter hun kommer med kan forstås i lys av hennes temperament, uforutsigbarhet og manglende selvbeherskelse. Det fremgår ikke eksplisitt i vedtaket at dette er en rolle som aksepteres av mor, slik som ved en interpellasjonsprosess. Samtidig fremgår det heller ikke noe motstand til slike beskrivelser, men understrekes tvert imot at mor har stått i en vanskelig situasjon,

noe som kan tolkes som en akseptering av disse betegnelse. Med dette blir identiteten til moren skapt diskursivt gjennom representasjoner og utsagn i et risikofokus.

De fleste beskrivelsene av foreldrenes fungering er i tråd med et individorientert perspektiv, men i noen saker kommer også andre kunnskapsperspektiver til synet. For eksempel i vedtak 8, hvor foreldres svekkede fungering forstås opp mot vanskelige sosioøkonomiske forhold i lys av vansker med å skaffe seg hensiktsmessig bolig og problemer med økonomidisponering. Dette kan knyttes til et familieperspektiv og den sosialkulturelle modellen, i tråd med et fokus på at sosiale og kulturelle krefter kan påvirke omsorgskapasiteten til foreldre (Ogden & Backe-Hansen, 1994, s. 86). På en annen måte fremgår det tydelig i det nevnte vedtaket at disse sosioøkonomiske utfordringene ikke nødvendigvis handler om ytre faktorer, men om individuelle egenskaper ved at faren har fått mye hjelp og tilrettelegging for å finne en løsning på problemene, men at han har vansker med forpliktelser (vedtak 8). Dette leder tilbake til et individorientert perspektiv og den psykopatologiske modellen ved at det er karakteristika ved far som medfører omsorgssvikt.

4.1.2 Tegn på styrke og utvikling

I nesten samtlige vedtak i datautvalget forstås foreldrenes fungering utelukkende i lys av et risikoperspektiv. Det er sjeldent og svært lite resiliensorienterte utsagn og forståelser som preger dette vurderingsområdet. Et utsagn som kan argumenteres for å falle inn under et styrkeperspektiv er funnet i nemndsvedtak 11, hvor det fremgår følgende: «det har skjedd en positiv utvikling for mor etter akutt plasseringen». Samtidig er neste del av denne leddsetningen at nemnda uttrykker at «endringen er av kort varighet og er skjør» (vedtak 11). Dette uttrykket for en optimisme svekkes betraktelig ved at det allerede i samme setning uttrykkes tvil om den positive endringen. Igjen er dette formålstjenlig for barneverntjenesten i deres sak. Dette vitner også om at utsagnet heller ikke kan sies å falle utelukkende inn under et styrkeperspektiv. Det kunne det derimot ha gjort dersom språket ble benyttet annerledes og setningen om mors positive utvikling hadde fått stått som en egen setning, før neste setning heller kunne poengtert usikkerheten rundt varigheten av endringen. Det ville gitt en større tyngde til denne positive utviklingen, som kan være viktig å understreke for også å se morens ressurser i en sak med mye risikofokus. På denne måten vises det at risikoperspektivet også i dette utsagnet fikk hegemoni, noe som påvirker

saksfremstillingen. Det illustrerer også hvilken makt som ligger i språket og den konkrete setningsoppbyggingen, og hvordan språk konstruerer en sosial virkelighet.

I samme sak trekkes det frem at mor i situasjoner uten stress og med rolige barn, har en god funksjon (vedtak 11). Dette er beskrivelser i en resiliensorientert diskurs og vitner om mors ressurser og styrker. *Ressurser* kan i tråd med dette fungere som et nodalpunkt innenfor diskursen om styrkeperspektiv, da dette utgjør fundamentet i den diskursive forståelsen av omgivelsene. Utsagnet om morens gode funksjon underbygges av en forklaring av hva som ligger i en god funksjon, nemlig evnen til å fange opp barnas behov og i større grad reflektere over det som skjer (vedtak 11). Dette fungerer som en motvekt til risikoperspektivet på morens fungering, som både i denne saken og andre saker fremstår som dominerende.

Et interessant funn i henhold til dette er at foreldres fungering sjeldent belyses i et styrkeperspektiv. Det blir stort sett trukket frem momenter innenfor et risikoperspektiv, og i saker hvor det er selve omsorgssituasjonen og ikke foreldres fungering som står i sentrum som bekymringsverdig, uttales det svært lite om foreldrenes fungering. Et eksempel på dette kan illustreres med vedtak 3. Dette er vel og merke en sak som omhandler vold, noe som i seg selv kan gi grunnlag for omsorgsovertakelse. Fokuset mitt nå er likevel at det ikke beskrives noe om foreldres fungering i seg selv, og kun om den antatte voldsutøvelsen. Det belyses altså ikke at mor har en svekket eller dårlig fungering på generell basis, og det skapes med det en underliggende forståelse av at den er normal og tilfredsstillende. Likevel er det ikke nevnt noe om dette og det poengteres ikke sider som kan tolkes som potensielt positive for situasjonen. På den ene siden kan dette forstås i lys av at vold i seg selv utløser en mulighet for omsorgsovertakelse, men samtidig ville et styrkeperspektiv med fokus på positive sider i saken vært relevant for å gi et helhetlig bilde av situasjonen.

Vektleggingen av risiko og resiliens i forståelsen av foreldrenes fungering er med på å skape posisjoner og subjektroller for foreldrene. På den ene siden blir foreldrene i noen få tilfeller forstått i et styrkeperspektiv med uttrykk som «god fungering» og «positiv utvikling», noe som skaper posisjoner som preges av optimisme. Likevel er dette et sjeldent funn, og foreldrenes posisjoner skapes i mitt datautvalg mest i lys av et risikoperspektiv. Foreldrene posisjoneres inn i roller med tilhørende egenskaper i lys av at risikoperspektivet spiller en

dominerende rolle. De risikoorienterte utsagnene bidrar nærmest til en umyndiggjøring av foreldre som omsorgspersoner ved at utsagn som «ustabil» og «manglende forståelse» settes inn i et språklig system og en diskursiv kontekst hvor det fremgår som selvfølgelig at dette er uholdbart i ivaretagelsen av et barn. Ved at foreldrene fremstilles som ustabile omsorgspersoner på flere områder i livet, understrekes den selvfølgelige representasjonen om at det er utilstrekkelig for å ivareta et barn. På denne måten blir foreldrenes posisjoner skapt diskursivt, og det kan bidra til å svekke deres egne utsagn og forklaringer av sakens faktum i lys av at de allerede forstås fra en posisjon som vekker skepsis og bekymring.

4.1.3 Foreldres fungering i et helhetsperspektiv

Vurderingen av foreldre og deres fungering kan også forstås i lys av et helhetsperspektiv, i tillegg til forståelsen i et individorientert perspektiv. Det helhetlige kunnskapsperspektivet fokuserer på samspillet mellom ulike faktorer som en årsak og forklaring på problemene, og er i tråd med flernivåmodellen til Ogden og Backe-Hansen (1994, s. 88). Dette perspektivet er synlig eksempelvis i vedtak 8 hvor det poengteres at «far ikke har noen støttespillere som kan hjelpe han med jenta», han har «problemer med å skaffe seg hensiktsmessig bolig», «problemer med økonomidisponering» og hans bakgrunn og oppvekst som flyktning med «hendelser som kan ha vært traumatiske for han», kan påvirke hans omsorgsevne og barnets omsorgssituasjon. Dette er elementer som fremgår i både barneverntjenestens og nemndas vurdering, og vitner om at vanskene med å gi god nok omsorg ikke kun handler om farens evner, men om en rekke sammensatte momenter.

Et annet nemndsvedtak hvor dette er tydelig er vedtak 10 hvor nemnda i sin vurdering vektlegger at moren selv har vært utsatt for omsorgssvikt, samt at hun har «psykiske helseproblemer», «dårlig økonomi», «ustabil bo- og arbeidssituasjon» og det er «utfordringer med mors temperament». Dermed er det flere sammensatte faktorer som medvirker til at hennes omsorgsevne ikke er tilstrekkelig i henhold til barnets behov. Faktorene som påpekes i dette vedtaket kan også forstås i lys av den biopsykososiale modellen (Grøholt et al., 2015, s. 324). Dette fordi biologiske faktorer kan handle om temperament, psykologiske faktorer er knyttet til hennes psykiske helseutfordringer og sosiale faktorer handler om dårlig økonomi, ustabil bo- og arbeidssituasjon, i tillegg til at nemnda i sin vurdering påpeker at «mor har mange konflikter i både nære relasjoner og til

ulike instanser» (vedtak 10). Dette viser at det under dette vurderingsområdet er identifisert ulike kunnskapsperspektiver som på hver sine måter påvirker hvordan et problem forstås, vektlegges og håndteres. Helhetsperspektivet identifiseres dog kun i tråd med risikoorienterte utsagn.

4.1.4 Omsorgskapasitet

Omsorgskapasitet og omsorgskompetanse er nært knyttet til foreldrenes fungering. Den generelle fungeringen påvirker omsorgskompetansen, og jeg finner også her i stor grad et dominerende risikoperspektiv, fremfor et resiliensfokus. To utsagn som går igjen i svært mange saker er «ikke tilstrekkelig» og «alvorlige mangler ved omsorgsevnen». Dette fremgår eksempelvis i nemndsvedtakene 1, 8 og 10. I vedtak 8 presiserer både barneverntjenesten og nemnda i sine vurderinger at det er «alvorlige mangler ved den daglige omsorgen» som barnet får hos far. I denne saken knyttes de alvorlige manglene til farens evner og kompetanse, noe jeg også oppfatter som en gjenganger i de fleste saker som omtaler «alvorlige mangler ved omsorgen». Dette kan derfor ses i lys av et individorientert perspektiv og psykopatologimodellen. Slike beskrivelser og et negativt ladet språkbruk med så kraftige benevnelser som «*alvorlige mangler*» og ikke bare *mangler*, samt «*ikke tilstrekkelig*», får også konsekvenser for sakens fremstilling. Jeg oppfatter at det foreligger representasjoner innenfor risikodiskursen som innebærer at «alvorlige mangler» ved omsorgsevnene nesten som en selvfølge medfører omsorgsovertakelse. I lys av dette får slike utsagn og begreper konsekvenser for sakens utfall, og for fremstillingen av foreldrene i sine subjektroller.

Vedtak 10 er et eksempel på et vedtak hvor risikodiskursen får en svært dominerende rolle. Barneverntjenesten hevder i sin vurdering at det er «alvorlige mangler ved den daglige omsorgen mor gir gutten», og at disse manglende er spesielt alvorlige «når det gjelder den emosjonelle og sensitive omsorgen barnet trenger» (vedtak 10). Dette forstår jeg også som vektlagt i nemndas vurdering, da de referer til en sakkyndig rapport om mors psykiske helse og personlighetsmessige fungering som konkluderer med usikkerhet om mor i tilstrekkelig grad vil kunne gi barnet sensitiv og utviklingsstøttende omsorg (vedtak 10).

Barneverntjenesten anfører også at mor utviser en manglende evne til mentalisering og er lite emosjonelt tilgjengelig (vedtak 10). Dette er ord som i lys av språkstrukturalismens

parole og kontekst gis betydning og settes sammen til utsagn i et risikoperspektiv, hvor risikofokuset gjennom det bekymringsverdige ved situasjonen får hegemoni i vurderingene.

Nemndsvedtak 1 konkluderer med at fars omsorgskompetanse og kapasitet ikke er tilstrekkelig for dette barnets omsorgsbehov, men poengterer samtidig at det er mye positivt å si om fars omsorg. Dette styrkeperspektivet får i språklig sammenheng stå i en egen setning, noe som understreker optimismen og ressursfokuset i det. Dette medfører også en mer balansert fremstilling som kan bidra til at far som subjekt ikke i like stor grad anses som inkompetent, slik som fort kunne vært tilfellet dersom «ikke tilstrekkelig» ble stående alene som en beskrivelse av hans omsorgsevner. Til tross for at konklusjonen i saken er omsorgsovertakelse, skapes det gjennom slike ressursfokuserede utsagn et inntrykk av håp og fremtidige muligheter for faren som omsorgsperson. Denne balansen mellom diskursene forekommer også i enkelte andre saker, men i mindre grad. Vedtak 11 poengterer flere steder at moren ovenfor barna «ønsker det beste for dem og at hun har strukket seg og vil strekke seg langt for at de skal ha det bra». Dette fremgår under nemndas vurdering. Barneverntjenesten anfører også i sin vurdering at «hun vil det beste, men får det ikke til» (vedtak 11). Dette vitner om et styrkeperspektiv i lys av at mors vilje trekkes frem som en ressurs og noe positivt ved situasjonen. Hennes subjektrolle blir ikke forstått som utelukkende bekymringsverdig. Samtidig utgjør disse styrkeperspektivene kun en liten motvekt til beskrivelser av at «mors fungering står i veien for god nok omsorg», anført av barneverntjenesten (vedtak 11). Samt nemndas vurdering om at det er «overveiende sannsynlig at barna vil bli utsatt for alvorlige mangler ved den emosjonelle omsorgen dersom moren skulle ha daglig omsorg» (vedtak 11). På denne måten er det identifisert diskursive kamper mellom styrkeperspektiv og risikoperspektiv i disse to vedtakene, men risikoperspektivet oppnår den avgjørende vektleggingen.

4.1.5 Samværskompetanse

Et interessant funn i forhold til foreldres omsorgsevner er at de i flere saker hevdes å ha god omsorgskompetanse i samvær, men ikke når det gjelder den daglige omsorgen. Eksempelvis er dette identifisert i både vedtak 4, vedtak 5 og vedtak 11. I de to førstnevnte vedtakene oppgis det videre lite informasjon om hva som gjør at foreldrene har gode samværsevner, spesielt gjelder dette nemndsvedtak 5. I dette vedtaket fremgår det flere ganger at begge

foreldrene anses å ha god samværskompetanse uten at det forklares eller underbygges noe mer enn at det er god kontakt mellom foreldrene og barna (vedtak 5). Språklig sett innebærer det at styrkeperspektivet får mindre tyngde og vekt, da det kan oppfattes som å stå litt «tomt» og alene. Dette virker å være en gjenganger i mange av utsagnene innenfor styrkeperspektivet. Det underbygges og forklares i liten grad, noe som medfører at det også vies langt mindre plass i språket. Dette kan på én måte forstås som at utsagnene gir uttrykk for representasjoner som er selvfølgelige innenfor diskursen, hvor det da ikke oppfattes som nødvendig å underbygge dem. Det kan blant annet virke som det ligger en selvfølgelighet i hva «god samværskompetanse» innebærer. Samtidig gir manglende begrunnelser konsekvenser for fremstillingen og utfallet av saken ved at det vies mindre språklig plass. Dette kan knyttes opp mot Foucault sin maktforståelse hvor risikoperspektivet har makt ved å ha størst innflytelse på det sosiale livet og sakens utfall, på bakgrunn av språkets sterke begrunnelser av utsagn innenfor denne diskursen. Med det kan det forstås som at risikoperspektivet innehar makten til å definere en sannhet. En motsetning til dette, hvor et styrkeperspektiv i større grad oppnår dominans på forståelsen av foreldrenes samværskompetanse, har jeg funnet i vedtak 11. I dette vedtaket vies det språklig sett mer plass til å beskrive de gode samværene, spesielt under nemndas vurdering av samværsfastsettelsen. Her beskrives det gode og ivaretagende samvær hvor mor håndterer krevende barn på en god måte (vedtak 11). Beskrivelser av samværene med far er også med positivt ladede ord som at barna «gleder seg og teller ned» (vedtak 11). Dette gir en forståelse av at foreldrene innehar god samværskompetanse, og den dominante diskursive forståelsen av foreldrenes samværskompetanse legges til et styrkeperspektiv.

4.2 Barneposisjoner

En vurdering og fremstilling av barna som sakene angår er selvsagt viet noe plass i barneverntjenestens og nemndas vurderinger i vedtakene. Likevel er det ofte viet mindre plass enn de andre identifiserte vurderingsområdene, og jeg forstår det som at barnets fungering og utvikling ofte kommer i skyggen av fokuset på foreldrenes kompetanse og fungering, eller omsorgssituasjonen i seg selv. Samtidig er aktøridentitetene som barna skapes inn i og forstås utfra som et resultat av diskursive forståelser, sentrale i en slik studie.

4.2.1 Det sårbare barnet

Et sentralt begrep som i store deler av datautvalget kobles til barnets fungering og behov er «sårbar». Det samme gjelder utsagn med en betydning om at barnet er særlig sårbart og med særskilte omsorgsbehov. Videre i disse beskrivelsene er det ofte en forklaring på at sårbarheten skyldes belastningene barnet har vært utsatt for hjemme, forsinket utvikling eller eventuelle underliggende diagnoser. Nemndsvedtak 9 omhandler fire barn hvor nemndas vurderinger beskriver alle som særlig sårbare grunnet «det de har opplevd» og foreldrenes «store mangler i sine omsorgsevner». Denne betegnelsen er også benyttet om barnets fungering i vedtak 10 hvor barneverntjenestens vurdering beskriver et «særlig sårbart barn med særskilte omsorgsbehov». Dette på bakgrunn av alvorlige mangler ved omsorgssituasjonen, og diagnosen *F43.9 Uspesifisert reaksjon på alvorlig belastning* (vedtak 10). Dette er ord og utsagn som i sin kontekst fokuserer på bekymringer ved barna og deres situasjoner, noe som dermed medfører at det identifiseres som utsagn i en risikodiskurs. Utsagnene kan tydelig plasseres inn under det individorienterte kunnskapsperspektivet, og en barnevernsfaglig psykologisk diskurs med psykopatologimodellen står sentralt ved at det i hovedsak handler om barnets utvikling og egenskaper i lys av omsorgen foreldrene har gitt på bakgrunn av deres egenskaper (Ogden & Backe-Hansen, 1994, s. 84).

«Særskilte omsorgsbehov» en språklig benevnelse innenfor risikoperspektivet som er mye brukt i flere av vedtakene. Eksempelvis fremgår dette i vedtakene 7 og 10. Ofte knyttes det spesielt opp mot foreldrenes evner i forhold til en vurdering av om omsorgskompetansen samsvarer med de «særskilte omsorgsbehovene». Det er mange tilfeller hvor det også er en underliggende forståelse av at de særskilte omsorgsbehovene antagelig skyldes manglende omsorg over tid, eksempelvis i begge de to vedtakene 7 og 10. Dette uttrykkes ikke eksplisitt, men ligger som en grunnleggende og selvfølgelig representasjon innenfor risikodiskursen av hvorfor barn i barnevernet ofte har «særskilte omsorgsbehov». At barnets behov i en sak fremstilles på denne måten sier noe om barnets fungering, og er dermed også med på å konstruere barnets subjektrolle. Barnet interPELLERES inn i en rolle som *sårbart*, noe som påvirker og definerer barnets handlingsrom uten at barnet har noen muligheter for motstand da barnet verken er part i saken eller i forståelse av hva dette innebærer. Det kan gi konsekvenser for forståelsen av saken, av barnets faktiske omsorgsbehov og selve utfallet.

De ovennevnte benevnelsene er gjennomgående i en majoritet av vedtakene i datautvalget, og det er tydelig at vurderingene av barnas fungering og utvikling i et flertall av sakene forstås i et risikodominerende perspektiv. Likevel er det enkelte vedtak som også fokuserer på barnas fungering og utvikling i et styrkeperspektiv. Eksempelvis i vedtak 3 uttrykkes det gjennom både barneverntjenestens- og nemndas vurdering at barnet er «en høflig og hyggelig gutt med mange ressurser», som er «fornøyd og er lett å snakke med, og han fungerer på mange måter godt». Dette er tydelig uttrykt i et styrkeperspektiv, men er samtidig utsagn som tilsynelatende ikke vies særlig stor vekt i vurderingen av om barnet kan bo hjemme. Derfor kan det ikke sies å utspille en diskursiv kamp mot risikoperspektivet når det gjelder de sentrale vurderingene som gjøres, men kan forstås å gjøre det i forbindelse med hvordan barnet forstås isolert sett.

4.2.2 Barnets motstridende aktøridentiteter

Når det gjelder vurderingene av barnet er *det sårbare barnet* ofte å finne som en tydelig representasjon og aktøridentitet innenfor risikoperspektivet, mens det i et styrkeperspektiv kan forstås som at *det ressurssterke barnet* får en tilsvarende rolle som skapende for aktøridentiteten. Dette kan også fungere som identitetens nodalpunkter i sakene ved at barnet tillegges egenskaper basert på det å være diskursivt forstått som enten sårbart eller ressurssterkt. At disse to betegnelsene av barnet forstås som representasjoner av virkeligheten innenfor de to diskursene handler om at det virker å være en selvfølgelighet å oppfatte barnet enten som grunnleggende sårbart eller som grunnleggende ressurssterkt, avhengig av hvilket diskursivt perspektiv som inntas.

I vedtakene 11 og 2 poengteres det at barna besitter flere ressurser, altså inntas det en resilient diskursiv forståelse av barna. I vedtak 2 kommer det tydelig til synet hvilke ressurser det er snakk om, eksempelvis evnen til tilknytning. Barna forstås og fremstilles som evnesterke (vedtak 2). Samtidig foregår det en tydelig diskursiv kamp mellom resiliens og risiko på dette området, da barna i samme vedtak også blir beskrevet som sårbare (vedtak 2). I dette perspektivet skapes det ikke evnesterke subjektidentiteter for barna, men heller roller som svake og sårbare, og i behov av mye hjelp og støtte. Hvilken diskurs som oppnår hegemoni på feltet, vil påvirke hvilken endelig oppfatning av barna som veier tyngst. Dette kan være særlig sentralt for sakens utfall da et ressurssterkt barn og et sårbart barn kan

forstås som motsetninger. Dersom barna forstås som primært ressurssterke aksepteres det også noe mer manglende foreldrefungering før en omsorgsovertakelse er nødvendig.

Derimot vil barn som primært forstås som sårbare lettere tillegges et behov for enda bedre fungering og omsorgskompetanse fra foreldrene for å få god *nok* omsorg, noe som kan medføre at terskelen for en omsorgsovertakelse blir lavere. Dette belyser hvilken makt og påvirkningskraft som ligger i den diskursive konstruksjonen av aktører.

Et interessant funn om *barn* er at det innenfor barnevernsfeltet ofte virker som at barn som sårbare er en selvfølgelig representasjon og forståelse. Ikke bare innenfor risikoperspektivet, men også innenfor andre diskurser på feltet. I mange av sakene virker det ikke som det er nødvendig å underbygge hvorfor barnet er sårbart, eller hva som konkret ligger i denne beskrivelsen av det aktuelle barnet. Det virker heller å være tatt for gitt at barn i barnevernets saker er sårbare, og at det derfor ikke er behov for å underbygge dette. Barn i barnevernet har ofte vanskelige oppvekstvilkår, noe som automatisk later til å gjøre dem sårbare. På denne måten er dette en selvfølgelig representasjon som deles av flere diskurser på feltet, eksempelvis av både risikodiskursen og den psykologiske diskursen. Jeg oppfatter styrkeperspektivets diskursive forståelser som en motstand til denne selvfølgeligheten, da det fremmer perspektivet på barn som ressurssterke, mulighetsskapende og resiliente.

4.3 Omsorgssituasjonens posisjoner

Et punkt som i barnevernssaker skal vurderes inngående er barnets omsorgssituasjon, jf. Barnevernsloven §2-2 tredje ledd (2021). Lovteksten i den nevnte paragrafen understreker også at det skal foretas en helhetlig undersøkelse av dette. Til tross for at vedtakene i denne studiens datautvalg er behandlet etter den forrige barnevernloven som ikke hadde nøyaktig samme ordlyd og lovbestemmelse om helhetlig undersøkelse, er det tydelig gjennom tidligere rettspraksis at helhetlig perspektiv og balansert avveining likevel var et gjeldende ideal (HR-2020-661-S, avsnitt 171). Barnets behov og fungering sett opp mot foreldrenes fungering og omsorgskapasitet sier noe om barnets omsorgssituasjon, men i tillegg vektlegger mange av vurderingene også andre momenter ved omsorgssituasjonen.

I flere av vedtakene fremgår det utsagn knyttet til økonomi, boforhold og arbeidssituasjon som jeg oppfatter som gjenstand for vurderingen av omsorgssituasjonen. Et eksempel på et slikt funn er benevnelser som vitner om en negativ økonomisk situasjon, og som benyttes i flere av vedtakene som et bekymringsverdig moment ved omsorgssituasjonen. Eksempelvis i vedtak 10 hvor nemnda i sin vurdering viser til mor sine egne uttalelser om «dårlig økonomi». Nemnda knytter dette til omsorgskompetansen (vedtak 10). «Dårlig økonomi» er et negativt ladet utsagn ved bruk av ordet *dårlig*, og vitner om et risikoperspektiv ved at det identifiseres noe bekymringsverdig ved situasjonen. Videre er det andre vedtak som også har risikoorienterte uttalelser om familiens økonomiske situasjon, men som benytter et språkbruk som legger problemene til subjektive egenskaper. Dette fremgår eksempelvis i vedtak 8, hvor det i barneverntjenestens vurdering uttrykkes følgende: «far har vist at han har problemer med økonomidisponering». Dette poengteres også i nemndas vurdering ved utsagnet: «far har hatt og fortsatt har utfordringer rundt å få til hensiktsmessig, personlig økonomiforvaltning» (vedtak 8). Ved å fremstille de økonomiske utfordringene på en slik måte blir problemene forstått med grunnlag i farens egenskaper. Økonomi som en ytre faktor, og som kunne vært sammenfallende med den sosialkulturelle modellen om hvordan ytre faktorer kan påvirke omsorgskompetansen, blir heller forstått i lys av et individorientert perspektiv med fokus på individuelle egenskaper (Ogden & Backe-Hansen, 1994, s. 84-86). Videre er denne diskursive fremstillingsmåten med på å skape en subjektrolle for faren hvor han forstås som inkompetent på bestemte områder. Dette understrekes også ved at språket som benyttes indikerer at dette ikke nødvendigvis hadde vært faktiske problemer ved omsorgssituasjonen, dersom faren hadde besittet bedre evner til økonomiforvaltning.

Økonomiske vansker forstått med grunnlag i individuelle egenskaper er et funn som går igjen i flere vedtak. Eksempelvis i vedtak 2 hvor nemnda i sin vurdering av moren vektlegger at hun «følger ikke opp økonomiske og praktiske anliggender». Ved at «å ikke følge opp» settes inn i denne kontekstuelle rammen forstås det som noe bekymringsverdig, men dersom konteksten for eksempel hadde vært at moren ikke følger opp kranglingen med far med destruktiv kritikk ville utsagnet fått en annen og mer positiv betydning. Dette belyser poststrukturalismens forståelse av språket, i lys av at ordenes betydning endres avhengig av situasjoner og diskursive perspektiver (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 18-21). Videre er det «å

ikke følge opp» en sentral forståelse av moren som aktør i dette vedtaket, og noe som bidrar til å konstruere hennes identitet. Det går igjen både i forhold til kontakt med hjelpeapparatet og skolen, og i omsorgen og ivaretagelsen av barna (vedtak 2). På den måten kan moren forstås i strid med samfunnets diskursive forventninger som ligger til rollen som mor, som å være ansvarsfull og pålitelig, noe som medfører at moren kan oppleves å ha avvikende og ikke tilfredsstillende foreldreferdigheter.

Familiens økonomiske situasjon er i vedtakene ofte også relatert til bo- og arbeidssituasjonen til familien. Dette ses eksempelvis i nemndsvedtak 10 hvor uttalelsen om dårlig økonomi underbygges av at mor «har hatt flere flyttinger og en ustabil bo- og arbeidssituasjon». Dette er en risikoorientert diskursiv fremstilling, mens det i et hypotetisk og tenkt styrkeperspektiv heller kunne vært fokusert på at mor på sakstidspunktet hadde en kommunal bolig og at hun hadde arbeid som servitør på daværende tidspunkt (vedtak 10). Det ville gitt vurderingen en annen vinkling, og kunne påvirket forståelsen av familiens situasjon. Det kunne også vært en fremstilling som var fordelaktig for moren i saken, mens det gjennom det faktiske utsagnet i vedtaket heller er til barneverntjenestens fordel ved at deres begjæring av omsorgsovertakelse underbygges.

Et interessant funn på dette vurderingsområdet er i vedtak 8 i forhold til faren sin arbeidssituasjon, hvor det er identifisert en tydelig diskursiv kamp mellom et risikoperspektiv og et styrkeperspektiv. I vedtaket fremgår det utsagn om at far har problemer med økonomiforvaltning, og videre uttrykkes det at «far har hatt behov for langvarig oppfølging fra NAV for å komme ut i lønnet arbeid» (vedtak 8). Dette er risikofokuserte utsagn hvor det fokuseres på far sine vansker med å skaffe arbeid på egenhånd. Det er et tydelig individorientert fokus, hvor individuelle egenskaper forstås som roten til problemet. I motsetning til denne diskursive forståelsen av situasjonen, uttales det videre i avsnittet at far opplyses å være en god arbeidstaker ved å være «pliktoppfyllende i oppmøte», «han er flink til å jobbe» og «han jobber fort» (vedtak 8). Dette er forståelser fra et styrkeperspektiv hvor farens ressurser vektlegges og får spille en sentral rolle i farens subjektidentitet. I lys av dette foregår det en tydelig diskursiv kamp i forhold til om farens arbeidssituasjon og hans rolle i arbeid skal forstås som en risikofaktor eller en beskyttelsesfaktor ved situasjonen. Dette er med på å skape en mer balansert fremstilling og

vurdering av dette punktet ved omsorgssituasjonen. Til tross for at dette bare er ett vurderingspunkt, og heller ikke det viktigste, påvirker det saken at vurderingene består av diskursive kamper og en balanse mellom ulike perspektiver.

Når det gjelder økonomi, bolig og arbeidssituasjon er det som ved tidligere funn også her funnet at slike sosioøkonomiske forhold ikke nevnes som beskyttelsesfaktorer, men kun som risikofaktorer når det er bekymringer på området. Dette kan indirekte forstås som at situasjonene er tilfredsstillende på området, så lenge det ikke omtales som noe annet. Det kan være at dette er elementer som ble nevnt eksplisitt under forhandlingsmøtene, men det er ikke noe jeg har informasjon om da studien kun er basert på nemndsvedtakene. Funnet blir derfor at det ikke identifiseres noen eksplisitte utsagn om positive og beskyttende situasjoner i noen av vedtakene når det gjelder økonomi, bolig- og arbeidssituasjon.

Innenfor vurderingen av de sosioøkonomiske forholdene ved omsorgssituasjonen kan det identifiseres et familieperspektiv. Dette kunnskapsperspektivets fokus kan forstås i lys av Ogden og Backe-Hansen (1994, s. 86) sin sosialkulturelle modell, og er i tråd med fokuset innenfor dette vurderingsområdet. Modellen fokuserer på sosiale og kulturelle elementer som kan påvirke risikoen for omsorgssvikt, deriblant vansker med økonomi, bosituasjon og arbeid. Det er i lys av dette tydelig at et sosialkulturelt perspektiv, i tillegg til risikoorienterte fremstillinger, er benyttet i vedtakene for å forklare og forstå familienes situasjon.

4.4 Relasjonelle posisjoner

Et annet område som vurderes i vedtakene er familiens nettverk og relasjoner, både innad i familien og i øvrige omgivelser. Støtte fra nettverk og nære relasjoner regnes som viktige beskyttelsesfaktorer (Kvelling, 2015, s. 84, 266). Dette tydeliggjøres i vedtak 10 hvor «brudd i nære relasjoner» og «gjennomgående høyt konfliktnivå mellom voksne i familien» trekkes frem som betegnelser på risikofaktorer i barnets liv. Dette fremgår i barneverntjenestens vurdering, samt ved at nemnda i sin vurdering viser til en vurdering fra BUP som beskriver det på samme måte (vedtak 10). Ved at dette eksplisitt benevnes som noen av mange *risikofaktorer* i barnets liv kan det forstås som strategisk brukte språklige fremstillinger. Ved at det benyttes ord som kategoriserer noe som risikofaktorer, rettfærdiggjør og underbygger det vurderingene og beslutningen om en omsorgsovertakelse. Dette gjøres med grunnlag i at

barnets liv er bestående av for mange risikofaktorer som ikke blir kompensert tilstrekkelig av beskyttende faktorer. På den måten er dette diskursive fremstillinger som tjener barneverntjenestens sak ved å underbygge deres forståelse av at en omsorgsovertakelse er nødvendig. Det er i lys av dette at det kan forstås som et strategisk brukt virkemiddel fra barneverntjenesten.

Videre fremstilles nettverk i de fleste vedtakene i et risikoperspektiv, ved at det er mangelen på nettverk som står i fokus. Eksempelvis uttrykkes dette i vedtak 8 hvor det i nemndas vurdering blir hevdet at «far har et relativt begrenset nettverk». Det er ikke identifisert funn av utsagn om nettverk og sosial støtte som en beskyttelsesfaktor eller i lys av et styrkeperspektiv i vedtakene i studiens datautvalg. Det uttrykkes altså i et risikofokus, eller ikke i det hele tatt.

Stabile og trygge relasjoner *innad* i familien er viktig for en god omsorgssituasjon. I noen av sakene påpekes det en konfliktfylt relasjon mellom foreldrene, eksempelvis i nemndsvedtak 11. Det beskrives i nemndas vurdering at det er «krise i parforholdet og far flyttet ut» (vedtak 10). Dette uttrykkes i et risikoperspektiv hvor det gjennom språket og ord som *krise* lett gis assosiasjoner til en kaotisk og vanskelig situasjon. Dette vitner igjen om forhold som kan betegnes som bekymringsverdige, et begrep som utgjør risikodiskursens nodalpunkt. I et senere avsnitt under nemndas vurdering i vedtaket fremgår det at mor selv mener situasjonen på nåværende sakstidspunkt er annerledes og at «samlivsbruddet er et faktum» (vedtak 10). At dette trekkes frem og beskrives med et kort og konsist språk gir en forståelse av at situasjonen er roligere og mer avklart, noe som kan forstås som en positiv og beskyttende faktor ved omsorgssituasjonen, og er dermed et styrkeperspektiv. I vedtak 5 fremgår det også at det er «høyt konfliktnivå mellom foreldrene». Dette poengterer nemnda i sin vurdering og det knyttes opp mot en bekymring for barnas totale omsorgssituasjon. I lys av dette vises det igjen tydelig til forhold av *bekymring*, et begrep som organiserer risikodiskursens meningsinnhold og utgjør diskursens essens.

4.4.1 Foreldre-barn-relasjoner

Relasjoner mellom foreldre og barn vies mye oppmerksomhet i vurderingene i nemndsvedtakene. Et interessant funn er at dette punktet i noe større grad belyses fra både

resiliens- og risikoperspektiver, og det er en noe mer nyansert fremstilling enn i flere av de ovennevnte vurderingsområdene. Først og fremst er utsagnet «det er ingen tvil om at foreldrene er glade i barnet» uttrykt i ulike varianter i nesten samtlige saker. Eksempelvis under nemndas vurdering i vedtakene 8 og 9. Dette er i utgangspunktet å anse som et utsagn i styrkeperspektivet, men ved at det uttrykkes i omtrent alle saker og fremstår som en automatisk benevnelse mister det litt av effekten sin. Det oppfattes noe mer som et standardisert positivt utsagn, som sjeldent vektlegges spesielt tungt i selve vurderingene. At det tilsynelatende vektlegges lite i vurderingene kan handle om at det å være glad i barnet sitt nærmest fremstår som en representasjon som er selvfølgelig i vårt samfunn, og dermed ikke er tilstrekkelig for å gi god nok omsorg. At en slik representasjon virker selvfølgelig i vårt samfunn og vår kultur sier noe om den regjerende diskursive forståelsen av foreldre-barn-relasjoner, hvor en slik kjærlighet er mer eller mindre forventet. I lys av dette er det en representasjon som deles på tvers av resiliens- og risikodiskursene, og på tvers av diskursene på barnevernsfeltet som diskursorden generelt.

4.4.2 Tilknytning som fenomen

Når det gjelder tilknytning mellom foreldre og barn er dette tematisert i flere av vedtakene, og det er identifisert utsagn innenfor både resiliens- og risikodiskursen. Mange av vedtakene har utsagn om en utrygg eller usunn tilknytning hos barna, eksempelvis vedtakene 7, 10 og 11. Dette kommer eksplisitt til uttrykk i barneverntjenestens vurderinger i vedtak 11 gjennom utsagnene «jente har en utrygg relasjon til mor» og at «gutt har en utrygg relasjon til mor pga mors atferd». Dette er utsagn fra en risikodiskurs, og store deler av det risikofokuserte perspektivet sirkulerer rundt utryggheten i dette vedtaket da det benyttes til å understreke og bygge opp argumenter. Dette henger også tett sammen med diskursens nodalpunkt, «bekymringsverdige», da utrygghet er noe som skaper bekymringsverdige forhold ved omsorgssituasjonen. I tillegg er disse konkrete utsagnene noe som underbygger og tjener barneverntjenestens side av saken. Videre er et annet eksempel på tilknytning i et risikoperspektiv identifisert i vedtak 10. I dette vedtaket er det vektlagt både i barneverntjenestens vurderinger og i nemndas vurderinger at barnet må utredes for en reaktiv tilknytningsforstyrrelse, noe som vitner om en dårlig tilknytning til hans primære omsorgspersoner (vedtak 10). I denne forståelsen av situasjonen er det tydelig et manglende

fokus på ressurser, da det vies mye oppmerksomhet til noe som foreløpig ikke er bekreftet eller utredet for. Dette indikerer en sterk risikoorientert forståelse av barnets tilknytning.

Videre i datautvalget er det også identifisert vedtak hvor styrkeperspektivet vektlegges i vurderingen av tilknytningen mellom barn og foreldre. Et eksempel er nemndsvedtak 2. Det står ikke eksplisitt i vedtaket at det er en god tilknytning mellom barn og foreldre, men det skapes en forståelse av at dette er tilfellet. Dette skjer blant annet i nemndas vurdering av barnets tilknytning til mor hvor det uttrykkes at «tilknytningen dit allerede er etablert» og at samvær «kan bidra til å opprettholde og styrke båndet» (vedtak 2). Ved at det benyttes ord som *allerede* og *opprettholde* i denne sammenhengen skapes det en forståelse av at det er en positiv tilknytning til stede. Videre vises det til «båndet» i bestemt form, noe som indikerer at det ikke er et bånd som skal skapes, men at det allerede er til stede. Dette uttrykkes også i lys av følgende utsagn: «en omsorgsovertakelse antas videre å medføre sorg og belastning for barna, som følge av sin tilknytning til mor» (vedtak 2). Dette er fremstillinger i et styrkeperspektiv, og utgjør en motvekt til risikoperspektivet som på flere andre områder i saken virker førende. En annen resiliensorientert forståelse av tilknytning er synlig i vedtak 4, ved at det uttales at «det er en viktig tilknytning mellom mor og jenta». I dette vedtaket poengteres den positive tilknytningen eksplisitt, men det underbygges ikke noe mer utover denne setningen. Det medfører at det kan oppleves å ha noe mindre vekt enn hva som er tilfellet i vedtak 2 hvor det ikke uttrykkes eksplisitt, men underbygges mer. Slike positive fremstillinger av tilknytning tjener særlig foreldrene i sakene, i tillegg til at det er med på å skape balanserte forståelser av situasjonene.

Et annet interessant funn når det gjelder tilknytning er gjort i nemndsvedtak 6, hvor det under barneverntjenestens vurdering står: «barn opplever selvfølgelig en tilknytning til foreldrene og broren». Dette uttrykkes i forbindelse med barnets ønske om å flytte hjem. Med denne konteksten i betraktning kan tilknytningen som barnet opplever forstås som positiv. Likevel blir ikke utsagnet identifisert som et styrkeperspektiv på grunn av selvfølgeligheten som uttrykkes. Dette ordvalget er med på å undergrave tilknytningen som en ressurs i vurderingen som gjøres, i tillegg til at det også undergraver den faktiske tilknytningen som barnet kjenner på. I denne fremstillingen kan det virke som positiv tilknytning likestilles med å ha en relasjon, og forstås som en selvfølgelighet. Denne

selvfølgelig fremstillingen kan få konsekvenser ved at tilknytningen, som tilsynelatende fremstår positiv, ikke vektlegges eller anses som en ressurs ved barnets omsorgssituasjon.

Når det gjelder tilknytningen og relasjonene barn har til foreldre ser jeg det som et relevant funn å belyse forskjellen mellom moren og faren på dette punktet i nemndsvedtak 5. Faren beskrives i nemndas vurdering som en «trygghetsperson som er viktig for barna» (vedtak 5). Dette samsvarer med forventningene som er knyttet til rollen som *far*, hvor far er et nodalpunkt for identiteten. Gjennom *far* som identitets nodalpunkt følger det forventninger, som eksempelvis å være en trygg person for barna. Ved at faren oppfyller forventningene oppfattes han å være innenfor «normaliteten» av en far. Når det gjelder moren i saken derimot, beskrives det at barna «er utrygge på henne» og videre en generell utrygghet ved omsorgsforholdene hos mor, med spesiell vekt på barnas uttalelser om at mor utøver vold (vedtak 5). Med *mor* som nodalpunkt for denne kvinnens identitet og rolle følger det forventninger som eksempelvis å være trygg og kjærlig. Ved at moren ikke etterlever disse forventningene oppfattes heller ikke moren å falle innenfor den normale rollen som mor, og det påvirker forståelsen av hennes identitet.

Forståelsen av foreldre som trygge er en forventning og en representasjon som inngår i både resiliens- og risikodiskursene, og er derfor en representasjon av virkeligheten som disse diskursene deler som en selvfølgelig representasjon. Dette er tydelig i lys av forståelsen om utrygg og trygg tilknytning, da det i begge diskursene er trygg tilknytning som fremstår som idealet og det som bør være til stede for gode omsorgsforhold. Dette henger sammen med tilknytningsteorien til Bowlby som fremhever at gjennom samspill med omsorgspersonene danner barnet indre arbeidsmodeller som forteller barnet om verden er et trygt eller utrygt sted, og hvordan det bør handle basert på dette (Hart & Schwartz, 2009, s. 64-65, 72-73).

4.4.3 En individorientert forståelse

I vurderingene av relasjoner og sosialt nettverk er et individorientert perspektiv tydelig identifisert i lys av den sosiale interaksjonsmodellen, da den fokuserer på relasjonen og den gjensidige påvirkningen mellom mennesker. Modellen fokuserer på interaksjonen mellom de enkelte individene, og det er lite fokus på ytre forhold som kan innvirke på relasjonen (Ogden & Backe-Hansen, 1994, s. 87). Videre er perspektivet også sentralt i forbindelse med

fokuset på tilknytningen mellom barn og foreldre. Tilknytning har mye å si for barnets individuelle utvikling av indre arbeidsmodeller og tilnærminger til omverdenen, i tillegg til at tilknytningen påvirkes av foreldrenes egenskaper, og kan derfor plasseres innenfor et individorientert perspektiv. I tråd med dette ligger også den psykologiske diskursen sentralt, da tilknytning og interaksjon innebærer og skaper psykologiske funksjoner, som eksempelvis indre arbeidsmodeller (Hart & Schwartz, 2009, s. 64-65, 72-73).

Selv om utsagn og vurderinger på dette området i all hovedsak er å anse som uttrykk for det individorienterte kunnskapsperspektivet, er det aktuelt å påpeke at relasjoner og tilknytning også kan påvirkes av faktorer som ligger utenfor individene i seg selv. Eksempelvis sosiale, økonomiske og kulturelle faktorer. I slike tilfeller henger det sammen med flernivåmodellen som poengterer at problemer og utfordringer ofte har flere årsaker, og utvikles i et samspill av flere faktorer (Ogden & Backe-Hansen, 1994, s. 88). I lys av dette kan også tilknytning forstås gjennom et helhetsperspektiv, hvor hele situasjonen må kartlegges for å kunne vurdere hvorvidt tilknytningen mellom foreldre og barn er tilstrekkelig. Likevel fremgår det ingenting i nemndsvedtakene om koblingen til en helhetsvurdering av tilknytning, da det i liten grad redegjøres inngående for hva som kan ha påvirket tilknytningen.

4.5 Tiltakskjeden

I henhold til barnevernloven §4-12 annet ledd (1992) fremgår det at en omsorgsovertakelse bare kan vedtas dersom hjelpetiltak eller andre tiltak ikke kan skape tilfredsstillende forhold for barnet. Dette kan forstås som en tiltakskjede, ved at andre tiltak må prøves ut før omsorgsovertakelse som tiltak iverksettes. I lys av vedtakene jeg har analysert kommer det tydelig til uttrykk hvordan foreldrene stiller seg til ulike typer av tiltak og hjelp, og hvorvidt omsorgssituasjonen kan bedres med ulike typer hjelp og tiltak. Ettersom det i alle vedtakene blir konkludert med omsorgsovertakelse er en hyppig brukt vurdering at «hjelpetiltak ikke vil kunne bidra tilstrekkelig til å skape god nok omsorg», her hentet fra vedtak 10. Dette er et utsagn i risikodiskursen ved at det skapes en forståelse av at situasjonen er for risikofylt og bekymringsverdig til å kunne avhjelpes med mildere tiltak. Til tross for dette er *hjelp og tiltak* et vurderingsområde med nyanserte utsagn, i tråd med både risiko og resiliens.

I noen av vedtakene fremgår det utsagn om foreldrenes vilje til å ta imot hjelp som tydelig er diskursive fremstillinger i et styrkeperspektiv. Eksempelvis i vedtak 11 hvor det uttrykkes at «hun vil ta imot råd og veiledning» og «har vært motivert for å få hjelp». Et annet utsagn som dette er identifisert i vedtak 9; «begge foreldrene både har bedt om hjelp og aksepterer ulike restriksjoner og inngrep fra det offentlige». Viljen til å samarbeid og evnen til å be om hjelp i utfordrende situasjoner forstår jeg som ressurser hos familiene, og siden «ressurser» kan utgjøre styrkeperspektivets nodalpunkt er det tydelig hvilken diskurs utsagnene uttrykkes i. Utsagnene skaper videre en forståelse av foreldrene som samarbeidsvillige, og med et ønske om å kunne yte det beste for barna sine. Dette er i tråd med forventningene som ligger til subjektrollen «foreldre», og foreldrene som subjekter blir forstått å oppfylle «normaliteten» ved en slik rolle. Ved at de i sakens fremstilling skapes inn i subjektforståelser som samsvarer med normalutøvelsen av en slik rolle kan det bidra positivt til forståelsen av om foreldrene er *gode nok* i foreldrerollen.

Utover dette er det i mange av nemndsvedtakene identifisert uttalelser og betegnelser om hjelp og tiltak sett fra et risikoperspektiv. I vedtak 10 fremgår det eksempelvis følgende: «over år har mange hjelpetiltak blitt forsøkt uten at dette har hjulpet», og videre at mor «ikke evner å ta imot hjelpetiltak over tid». Dette uttrykkes i barneverntjenestens vurdering. Nemnda har i sin vurdering anført at «mor har i varierende grad vært mottagelig for hjelpetiltak» (vedtak 10). Dette er uttalelser som vitner om vansker med å ta til seg hjelpen som tilbys, noe som kan virke bekymringsverdig for mulighetene til å skape en bedre situasjon for barnet. På den måten blir slike diskursive fremstillinger og beskrivelser styrkende for barneverntjenestens sak. På motsatt side bidrar utsagnene til å svekke morens påstand om at omsorgsovertakelse ikke er nødvendig.

Innenfor vurderingen av *hjelp og tiltak* er det også identifisert nemndsvedtak med særlige utpregede diskursive kamper knyttet til tematikken, blant annet i vedtak 2. Her fremgår det både i barneverntjenestens- og nemndas vurdering at «mor klarer ikke i tilstrekkelig grad å nyttiggjøre seg den hjelpen som settes inn overfor henne», og når det gjelder veiledningen at «mor følger ikke opp fra sin side» (vedtak 2). Dette er et tydelig risikoperspektiv hvor mor fremstilles med vansker med å motta hjelp. Videre fremgår det i nemndas vurderinger at «mor har tatt til seg veiledning og fungert bedre i perioder» og at «hun viser takknemlighet

for tiltakene barna får fra andre» (vedtak 2). I disse fremstillingene i et styrkeperspektiv forstås mor derimot med gode evner til å ta til seg hjelp. Med dette er det tydelig en diskursiv kamp i forhold til hvilke fremstillinger og forståelser som skal vektes tyngst og oppnå den dominerende forståelsen av situasjonen. I barneverntjenestens vurderinger fremgår det også at hjelpetiltakene har hatt effekt og ført til bedring, men det fremstilles som at «det har kun vært effekt og bedring i korte perioder» (vedtak 2). I denne språklige sammenhengen forstås effekten og bedringen i lys av et risikoperspektiv ved at det skapes et inntrykk av at det er for lite og ikke tilstrekkelig. Til syvende og sist oppfatter jeg derfor at risikoperspektivet får hegemoni i forståelsen av morens evner til å motta hjelp i vedtaket.

Selv om hjelpetiltak fra barnevernet er det som hovedsakelig vektlegges i nemndsvedtakene, er det relevant å nevne at andre typer tiltak også trekkes frem i noen av vurderingene. Det kan eksempelvis dreie seg om bistand fra NAV, psykisk helsevesen eller rusbehandling. For eksempel i vedtak 4 er det uttalt at «fars avrusning og bedring har vært kortvarig», og når det gjelder mor at «hun flere ganger har forsøkt behandling for rusmisbruket, men uten at behandlingen har blitt fullført». Dette er fremstillinger fra et risikoperspektiv ved at noe bekymringsverdig tillegges vekt. Videre er det i vedtak 8 trukket frem bistand og hjelp fra NAV som et tiltak, og uttales at «far har hatt behov for langvarig oppfølging fra NAV for å komme ut i lønnet arbeid». I utgangspunktet kan denne fremstillingen med opplysninger virke som nokså nøytral med tanke på risiko og resiliens, men ved at det benyttes «behov for» kan det oppfattes som noe risikofokusert. Dette er fordi det skapes en forståelse av at dette ikke er noe faren mestrer på egenhånd og derfor har *behov* for hjelp fra det offentlige. Faren kan forstås som å ha manglende kompetanse på dette punktet. Setningen etterfølges heller ikke av noe som kunne medført at dette ble sett i et styrkeperspektiv, eksempelvis at det var positivt at han tok imot og oppsøkte NAV for denne hjelpen når han ikke mestret det på egenhånd. Hadde fokuset vært i en slik retning hadde det vært uttrykk for et styrkeperspektiv, og med en slik tilnærming kunne faren blitt sett på som mer ressurssterk. Dette illustrerer den diskursive makten som ligger i ordvalg. Det kan også virke som at disse nøyaktige ordene benyttes med hensikt fra nemnda for å underbygge deres beslutning.

4.5.2 Kunnskapsperspektivene i tiltakskjeden

Det er stor variasjon i hvilke kunnskapsperspektiver det trekkes veksler på innenfor dette området, da det avhenger av hvilken type hjelp og tiltak hvert enkelt utsagn handler om. Dersom det er veiledning på hvordan samspill og emosjonell omsorg bør gis kan det vitne om et individorientert perspektiv hvor både psykopatologi modellen og den sosiale interaksjonsmodellen står sentralt. Spesielt den sosiale interaksjonsmodellens fokus på at god omsorg er noe som kan læres er sentralt i et slikt veiledningsarbeid (Ogden & Backe-Hansen, 1994, s. 84-87). Slik veiledning og hjelp er tilfellet i de fleste av eksemplene over som er knyttet til hjelpetiltak fra barnevernet. Dersom det derimot er hjelp i form av tiltak fra NAV med økonomisk støtte eller hjelp til å finne arbeid eller bolig, slik som i nemndsvedtak 8, er det mer familieperspektivet med den sosiokulturelle modellen som er i fokus. Det kan også vitne om hjelp sett fra et helhetsperspektiv, hvor familiens vansker sees i lys av samspillende faktorer på ulike områder i livet (Ogden & Backe-Hansen, 1994, s. 86-88).

4.6 Lovverkets posisjon

De øvrige vurderingsområdene er sentrale på bakgrunn av lovverket som gjennom barnevernloven eksempelvis presiserer at omsorgssituasjonen skal kartlegges tilstrekkelig, jf. §2-1 b, og at hjelp og tiltak må vurderes før en omsorgsovertakelse, jf. §4-12 annet ledd (Barnevernloven, 1992). Dette fremgår også av den nye barnevernsloven (2021). Lovverk og juss er førende for vurderinger som gjøres på barnevernsfeltet da avgjørelser, beslutninger og tiltak skal ha hjemmel i lov, jf. Grunnloven §113 (1814). Dette er et fokus som er tydelig i den sosiolegale diskursen innenfor familieperspektivet som står sterkt på barnevernsfeltet (Egelund & Sundell, 2001, s. 55-57). Likevel er et interessant funn i alle vedtakene at lovgrunnlag fremstilles som en motvekt til risikoperspektivet, spesielt i nemndas vurderinger. Det stilles opp som en motvekt til omsorgsforholdene som beskrives. Dette kan illustreres gjennom vedtak 10. Under nemndas vurdering vises det eksempelvis til at det ifølge barnevernloven §4-12 (1992) fremgår at en omsorgsovertakelse må være nødvendig ut fra barnets situasjon, og videre at et grunnleggende prinsipp er at barn skal vokse opp hos sine biologiske foreldre (vedtak 10). Lovverk og rettslig grunnlag skal være førende for beslutninger i barnevernet, og på den måten sette en ramme for vurderingene som gjøres. Likevel kan det i flere av vedtakene oppleves som å være det som utgjør motvekten til risikoperspektivet som beskriver den for dårlige omsorgssituasjonen. Dette er interessant

fordi det i flere tilfeller ikke er styrkeperspektivets fokus på ressurser og beskyttelsesfaktorer som står i sterkest motvekt til risikoperspektivet, men nettopp jussen. At flere vedtak benytter dette som en motvekt til omsorgsforholdene medfører at det skapes en selvfølgeliggjøring ved slik bruk av lovverket. Dette gjør det lettere for fremtidige vedtak å gjøre det samme, uten at det er særegent knyttet til den aktuelle saken. Det handler om intertekstualitet, altså tekstenes forbindelse til hverandre (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 84)

Kapittel 5: Diskusjon

Funnene fra analysen viser hvordan perspektivene risiko og resiliens fungerer diskursivt ved å rette barneverntjenesten og nemndas blikk i en bestemt retning, og dermed i mindre grad vektlegge andre sentrale sider av saken. Det kan argumenteres for at dette har konsekvenser for sakenes utfall, og for forståelsen av subjektene som sakene omhandler. I dette kapittelet skal jeg diskutere de helhetlige og mest sentrale funnene ved studien ved å trekke de ut av vedtakene og se på de i et større perspektiv. Videre fokuserer denne diskusjonen særlig på å besvare problemstillingen, og jeg vil for lesingens skyld derfor gjenta den: *I hvilken grad vektlegges risiko og resiliens i fylkesnemndsvedtak, og hvilke diskursive perspektiver er fremtredende i vurderingene som gjøres?*

5.1 Å være glad i barnet

Utsagnet «det er ingen tvil om at foreldrene er glade i barnet» går igjen på tvers av sakene, og i nesten samtlige vedtak jeg har analysert. På den ene siden er dette et utsagn med fokus på ressurser og beskyttende faktorer som kjærlighet for barnet. I tillegg kan det gi et signal om at nemnda forstår og støtter foreldrene og deres side av saken. Samtidig settes utsagnet i en sammenheng hvor det vies lite videre oppmerksomhet. Det fremtrer nærmest som et standardisert utsagn. Videre er foreldrekjærligheten heller ikke tilstrekkelig i seg selv for å utøve god nok omsorg, og nemndas vurderinger har i alle vedtakene konkludert med en omsorgsovertakelse til tross for at det ikke er noen tvil om at foreldrene er glade i barnet. Hva er da grunnen til at det uttrykkes i så mange av nemndsvedtakene? Kan det forstås som et forsøk på å gi foreldrene anerkjennelse? Det er en anerkjennelse av at foreldrene innehar det som muligens er den viktigste og mest grunnleggende egenskapen for omsorgspersoner og for barnets trygghet og tilknytning, nemlig kjærlighet. Dette er fordi kjærlighet naturlig vil

danne et lettere utgangspunkt for emosjonell tilgjengelighet og ivaretagelse, enn relasjoner uten dette. I tillegg er kjærlighet essensielt for å skape den trygge basen barnet er i behov av for å utvikle seg (Bufdir, u.å). Denne verdien av kjærlighet vises også i de nevnte studiene om resiliensforskning, hvor gode og omsorgsfulle relasjoner bidrar til å skape resiliens hos barn (Collishaw et al., 2007; Werner & Smith, 1992). Omsorgsfulle relasjoner forstår jeg å henge tett sammen med kjærlighet da slike relasjoner ofte innebærer en opplevd kjærlighet, og det å føle seg viktig og elsket står sentralt. I lys av dette kan jeg på én måte forstå utsagnets verdi i vedtakene i tråd med å gi foreldrene anerkjennelse av en viktig egenskap. På en annen side oppfatter jeg at denne verdien fort forsvinner når det i vedtakene drøftes hva som er tilstrekkelig for å gi god nok omsorg og være gode nok foreldre.

5.2 Barn i risiko

I kapittelet om studiens funn ble det belyst hvordan risiko og resiliens vektlegges, og hvordan det preger vurderingene i nemndsvedtak i et diskursanalytisk perspektiv. Et sentralt funn er at risikodiskursen fremstår som særlig dominerende på feltet. I lys av dette fremkommer også «barn i risiko» som en aktuell diskursiv representasjon, i tillegg til en påfølgende forståelse av barnets aktøridentitet som «det sårbare barnet». At barn i barnevernet er sårbare later til å være en selvfølge i risikodiskursen som det ikke blir reflektert over eller utdypet noe. I tråd med at barnet er sårbart, forstår jeg det som ikke blir utdypet eller reflektert over som en diskursiv representasjon av at barnet også er i risiko. Sårbare barn er i behov av foreldre med særlig gode omsorgsevner, og da ikke alle foreldre innehar dette kan barnet forstås å være i risiko (Ot.prp.nr.69 (2008-2009), s. 19). En forståelse av at barnet er sårbart henger tett sammen med en psykologisk diskursiv forståelse av barnet som aktør og er sentral på feltet. Innenfor denne diskursive forståelsesrammen blir barnas sårbarhet knyttet tett sammen med den traumatiserende virkningen som manglende omsorg har på utvikling og tilknytning. Summen av denne diskursen og risikodiskursen innebærer derfor et stort fokus på å lete etter mangler og feil, og i lys av dette vektlegge hvordan noe potensielt kan være skadelig for et barn.

Mine funn i nemndsvedtakene kan gi antydninger om at «barn i risiko» virker å være en vanlig barnevernsfaglig forståelse i møte med familiene. På den ene siden er dette naturlig og tidvis også nødvendig, da barn i barnevernet utvilsomt befinner seg i en risiko. Det er

nettopp derfor barnevernet er inne i familien. På en annen side er det muligens ikke alltid hensiktsmessig å la en slik forståelse dominere for mye, da mye av arbeidet skal bestå av å sette inn tiltak for å skape positive endringer i familien (Barnevernloven, 1992, §4-4). Når hensikten og målet er å hjelpe barn *ut* av risiko og skape tilfredsstillende omsorgssituasjoner, er det viktig å fokusere på mulighetene og håpet i situasjonen. Ved at den overordnede og grunnleggende forståelsen til enhver tid er at barnet er i risiko vil et slikt diskursivt blikk kunne prege forståelsen og oppfatningen av sakens aktuelle faktum. Samtidig er det ingen tvil om at det også er nødvendig å inneha et perspektiv på barnet i risiko, nettopp for å få øyet på alle risiko-elementer ved situasjonen og gi barnet hjelp til riktig tid. Det jeg ønsker å poengtere er at «barn i risiko» ikke alltid bør være det grunnleggende fokuset dersom hjelpen og samarbeidet med barnet og familien skal bli best mulig.

Et annet funn som også understreker risikoperspektivets hegemoni på feltet er at fremstillinger i et styrkeperspektiv vektlegges i liten grad, og ofte omdefineres eller ordlegges på en måte som gjør det til noe risikofokusert. Dette vises eksempelvis gjennom vedtak 2, om morens evne til å motta hjelp. På den måten kan utsagnet «det er ingen tvil om at foreldrene er glade i barnet» i lys av ovennevnt diskusjon sies å innebære essensen ved dette funnet, nettopp at fremstillinger i et styrkeperspektiv gis begrenset tyngde. Dette er også vist at ofte er tilfellet ved diskursive kamper mellom risiko- og resiliens diskursene, hvor risikodiskursen til slutt får den dominerende posisjonen. Ved at risikoperspektivet vies et så betydelig fokus i forhold til andre perspektiver, er det med på å farge virkeligheten til å passe inn i forhold til dette spesifikke perspektivet. Andre forståelser som ikke samsvarer med risikodiskursens virkelighetsrepresentasjoner avfeies til fordel for den dominerende diskursens fremstillinger. Dette henger sammen med sosialkonstruksjonismens tanker om at det ikke finnes en objektiv sosial virkelighet, og at alt skapes gjennom språket og perspektivet vi forstår fra (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 13). På én måte forstås virkeligheten ofte som objektiv ved at det som eksempelvis fremgår i et nemndsvedtak fort blir tatt for gitt at stemmer og er en korrekt avspeiling av virkeligheten. Dette handler om at fremstillingene er i tråd med våre egne diskursive forståelser av verden, og så lenge vedtakene ikke uttrykker noe som er i strid med våre innebygde selvfølgeligheter av hvordan verden er, godtas det uten nærmere refleksjon (Johannessen et al., 2016, s. 223-225). Samtidig, og i motsetning til dette, er det til enhver tid diskusjoner og uenigheter i samfunnet om hvordan

situasjoner faktisk skjedde, og hvordan det kan forklares og forstås. Det er disse uenighetene som belyser de diskursive forskjellene og kampene i samfunnet, og som gjør det særlig synlig at virkeligheten er subjektiv. Det som fremstår som selvsagt for noen, innenfor gitte diskurser, vil være noe helt annet for andre. Dette er viktig å være bevisst i et barnevernsfelt hvor ansatte besitter en makt til å trumfe gjennom sin diskursive forståelse, uten at denne nødvendigvis er mer gyldig enn andre motstående diskurser. Likevel får det konsekvenser for sakenes utfall, og åpenhet for alternative forståelser og kritisk refleksjon særlig viktig.

5.3 Risikable foreldre

Et perspektiv som jeg ofte henviser til i mine funn er det individorienterte perspektivet, og herunder psykopatologimodellen, sosial interaksjonsmodellen og den medisinske sosiale diskursen. Disse modellene inngår i det individorienterte perspektivet ved å ha et særlig fokus på individets egenskaper og karakteristika (Egelund & Sundell, 2001; Ogden & Backe-Hansen, 1994). I mange av nemndsvedtakene er det et særlig fokus på foreldres egenskaper og ferdigheter i lys av omsorgssituasjonen. Mye av ansvaret for at omsorgen ikke regnes som god nok for det gjeldende barnet knyttes til foreldrenes ferdigheter, kompetanse og fungering. I lys av dette utgjør det individorienterte perspektivet en stor del av forklaringsgrunnlaget i sakene, spesielt med påvirkning fra psykologisk diskursiv forståelse. Dette er sammenfallende med Vindegg (2011, s. 252-253) sitt funn om den psykodynamiske psykologien som sentral forståelsesramme på feltet, i lys av orienteringen mot relasjoners grunnlag for utvikling, samt at forklaring knyttes til personlighet fremfor handlinger.

Foreldrenes egenskaper blir forstått og beskrevet i vedtakene på en måte som skaper en aktøridentitet som «risikable foreldre». Dette er i tråd med at egenskaper og karakteristika ved foreldrene er det som vektlegges som en risiko for barnets utvikling og tilknytning, og i lys av dette også skaper en omsorgssituasjon som ikke er tilfredsstillende. Ved at aktøridentiteter som «det sårbare barnet» og «risikable foreldre» får den hovedsakelige definisjonsmakten for hvordan familiene blir forstått, er dette med på å påvirke hvilken hjelp som anses som nødvendig og hensiktsmessig i familiene. På den ene siden kan slike aktøridentiteter være med på å frata barnet og foreldrene ansvaret og endringsmulighetene i situasjonen, da de kan fremstå som umyndiggjorte ved at de innehar risikoorienterte egenskaper som er faste og konsistente. I kontrast til dette, og til tross for at slike

aktøridentiteter kan virke ansvarsfraskrivende, er det en forventning fra EMD om at omsorgsovertakelser er midlertidige og at myndighetene dermed har en positiv plikt til å sette inn tiltak som tilrettelegger for gjenforening (Prop.133 L (2020-2021), s. 279). I tråd med dette følger det derfor en plikt til å iverksette tiltak som forsøker å endre foreldrenes aktøridentitet bort fra «risikable foreldre» i tilstrekkelig grad slik at barnet kan flytte hjem igjen. Dette medfører at en slik aktøridentitet må utfordres, noe som vil kunne medføre et økende fokus på styrker, ressurser, vilje og endringsmuligheter. I en slik endringsprosess vil det derfor naturlig foregå diskursive kamper om forståelsen av foreldrene.

5.4 Familiens rettigheter

Familieperspektivet i vedtakene kommer særlig til uttrykk i lys av den sosiolegale diskursen, som handler om familiens rettigheter gjennom lovverk og andre rettskilder (Egelund & Sundell, 2001, s. 55-57). Altså kan det identifiseres som den juridiske diskursen på barnevernsfeltet. Som nevnt fremstilles lover og rettskilder i samtlige saker som en motvekt til den risikofokuserte kartleggingen av bekymringsverdige forhold ved omsorgssituasjonen. Som offentlig myndighet er barnevernet basert på et legalitetsprinsipp som innebærer at alle beslutninger skal ha hjemmel i lov, jf. Grunnloven §113 (1814). Dermed er det essensielt at lover og rettskilder vies plass og oppmerksomhet i slike saker. Det som derimot er interessant er at det tidvis blir fremstilt på en måte som bygger opp under at barnevernet ikke bør overta omsorgen. Vedtakene belyser ikke nødvendigvis faktiske opplysninger ved situasjonen som en motvekt til omsorgsovertakelse, men det strenge lovverket. I et diskursivt perspektiv vil styrkeperspektivet og ressursene hos familiene og deres situasjon være det som taler mot en omsorgsovertakelse, mens jussen og lovverket heller setter rammene for vurderingene. Det er mulig at det er tilfellet i forhandlingsmøtene, men i så fall har jeg en forventning om at dette også vises gjennom nemndsvedtakene. Hva kan så være grunnen til at jussen blir stående som en motvekt til argumentene for omsorgsovertakelse? På den ene siden kan dette handle om hvilken rolle den juridiske diskursen spiller på feltet i lys av at beslutninger skal ha hjemmel i lov. Det kan også handle om det økende fokuset som har vært rettet mot barnevernets juridiske kompetanse i forbindelse med å tolke lovtekster korrekt for å ivareta barn og familiers rettssikkerhet (Prop.133 L (2020-2021), s. 44). På en annen side kan dette også vitne om manglende styrkeperspektiv hvor beskyttelsesfaktorer ved familiene ikke blir identifisert grunnet et for dominerende risikofokus.

Familieperspektivet er videre opptatt av å se familien som en arena for forebygging og håndtering av barnas problemer (Clifford & Lichtwarck, 2010, s. 21). Dette gir barnevernet en større arbeidsoppgave med å hjelpe familiene med å bli i stand til å håndtere problemene selv, noe som kan kobles til mine funn om «hjelp og tiltak» som vurderingsgrunnlag i nemndsvedtakene. Et slikt perspektiv vil kunne gi hjelp og tiltak en større plass enn ved et individorientert perspektiv, og terskelen for å konkludere med at hjelp i hjemmet ikke er tilstrekkelig vil kunne være høyere. Dette kan handle om at et individorientert perspektiv med stor påvirkning fra den psykologiske diskursen fokuserer mer på skader og konsekvenser av utilstrekkelige omsorgsforhold, mens familieperspektivet og den juridiske diskursen setter familiens rett til privatliv særlig høyt. Dette har blitt viet et økende fokus den siste tiden i etterkant av de mange EMD-dommene mot norsk barnevern. I kjølvannet av disse har familiens rett til privatliv, etter EMK artikkel 8, fått økt oppmerksomhet og verdien av biologisk familie vies tilsynelatende mer fokus (Sandberg, 2020). Dette kan bety at hjelp og tiltak trolig kan bli viet enda mer plass i vurderingene av en omsorgsovertakelse i tiden fremover, som et resultat av EMD sine uttalelser.

5.5 En helhetsvurdering av barnets beste?

En helhetlig vurdering av barnets omsorgssituasjon og hva som er til barnets beste, understrekes gjennom flere veiledere og Stortingsproposisjoner som særlig viktig i barnevernsarbeid (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013; Prop.133 L (2020-2021)). Helhetsperspektivet er derfor noe som tilsynelatende etterstrebes, da det kan gi et blikk på flere sider av situasjonen til barnet. For å ivareta dette er barnevernets arbeid ofte basert på maler og modeller som skal sikre en kartlegging av hele situasjonen, eksempelvis Kvello modellen. Det som er interessant å diskutere i lys av dette er dermed hvorvidt helhetsperspektivet er fremtredende i vurderingene i nemndsvedtakene. I flere av vedtakene er et helhetsperspektiv fremtredende når det gjelder å kartlegge bekymringer og utfordringer på ulike områder i familiens liv. Dette er eksempelvis tydelig i vedtak 10, i forhold til vurderingen av omsorgssituasjonen og foreldrenes fungering. Det som derimot sjeldent belyses er en helhetlig vurdering bestående av både bekymringsverdige forhold og ressurser. På en måte kan det derfor argumenteres for at helhetsperspektivet ofte

forsvinner når det ikke foreligger bekymringer på flere områder, og enkelte områder ved situasjonen ikke benevnes. Er det da faktisk foretatt en helhetlig vurdering av barnets beste?

Et sentralt spørsmål i denne diskusjonen er hva et helhetsperspektiv faktisk innebærer. I begrepets ordrette forstand innebærer det et perspektiv på hele situasjonen, altså enhver side av saken. På den ene siden, og i tråd med barnevernets mandat som er å sikre hjelp til barn og unge som lever under skadelige forhold, jf. Barnevernloven §1-1 (1992), kan det forstås som at et helhetlig perspektiv i barnevernet handler om å kartlegge risiko på alle områdene av omsorgssituasjonen. Eksempelvis ved både de biologiske-, sosiale-, økonomiske-, kulturelle- og psykologiske faktorene ved barnets liv. På en annen side innebærer begrepet i seg selv å se på alle sider av en sak. Betyr dette at også ressursene og beskyttelsesfaktorene på disse områdene må inkluderes for at det skal kunne være en helhetlig kartlegging? I lys av fokuset på både risiko- og beskyttelsesfaktorer på alle sentrale områder ved barnets omsorgssituasjon gjennom eksempelvis Kvello modellen, er det mye som indikerer at barnevernfeltets teoretiske forståelse av en helhetlig kartlegging innebærer å se på både styrker og svakheter ved forholdene rundt barnet. Samtidig er det da særlig interessant at nemndsvedtakene i liten grad belyser de områdene ved barnets omsorgssituasjon som ikke inneholder bekymringsverdige forhold. Det kan naturligvis tenkes at dette poengteres i selve forhandlingsmøtene, men desto mer interessant er det at det ikke blir vurdert som relevant å inkludere i et omfattende vedtak. Nemndsvedtakene i seg selv kan med dette kun sies å ha et begrenset helhetsperspektiv på omsorgssituasjonen, da risikoperspektivet dominerer og styrkeperspektivet ofte er fraværende.

I lys av en diskusjon om helhetsperspektiv i nemndsvedtakene er det aktuelt å se nærmere på selve betegnelsen «helhetsperspektiv», som i seg selv er gjenstand for diskusjon og fremstår som noe problematisk. Å inneha et *perspektiv* innebærer at synsfeltet snevres inn, og omgivelsene blir sett og forstått i lys av nettopp dette konkrete perspektivet. Siden det ikke er mulig å betrakte verden i en objektiv posisjon, uavhengig av perspektiver, kan det også argumenteres for at det ikke er mulig å se den fullstendige helheten av en situasjon hvor alle områder og momenter vektlegges og iakttas tilstrekkelig.

På en annen side kan et helhetsperspektiv være nødvendig i form av rollen det spiller som et ideal, eller noe å etterstrebe så langt som mulig (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013; Prop.133 L (2020-2021)). Dette fordi kartlegging av flere sider av omsorgssituasjonen er viktig, men også fordi det å etterstrebe et blikk på mange sider av saken innebærer å tillate og åpne for diskursive kamper hvor ny forståelse kan oppnås. På denne måten kan en streben etter en helhetlig vurdering bidra til å sette egen praksis under kritisk refleksjon, og på sikt medføre endringer. Til tross for dette idealet viser en rapport fra Helsetilsynet gjennom Andresen (2019, s. 83) at det i noen saker om omsorgsovertakelse virker som vurderingen av barnets beste ikke er basert på en helhetlig tilnærming, men at barneverntjenesten har låst seg til å se ett perspektiv. Dette samsvarer med mine funn, og gir grunnlag til å stille spørsmål ved familiens rettssikkerhet.

5.6 Er rettssikkerheten underordnet?

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker (nåværende barnevern- og helsenemnda) er et domstol-liknende organ. Det er altså et deliberativt organ hvor alle parter i saken skal få gi uttrykk for sitt syn, og beslutningen skal tas på grunnlag av en overbevisning av det beste argumentet (Regjeringen, u.å). Funnene i denne studien viser at nemnda i sine vurderinger har et stort fokus på risiko i sakene, og at dette er et perspektiv de vektet tungt. Andre perspektiver vies til sammenlikning langt mindre og mer sekundær oppmerksomhet. Dette gir grunn til å stille spørsmål ved om alle parter i sakene blir hørt, om dere uttalelser blir vurdert og i så fall i hvilken grad. Når vurderingene virker å være fokusert i ett bestemt perspektiv, blir alle sider av saken da vektlagt og vurdert før det fattes en beslutning? Eller er ideen om nemnda som et deliberativt organ ikke i tråd med realiteten?

På mange måter kan det virke som at vurderingene som gjøres i nemnda er basert på det samme perspektivet, til tross for ulike saker og ulike aktører som foretar vurderingene. Dette kan videre tenkes å ha en påvirkning på rettssikkerheten til barn og foreldre i barnevernet. Rettssikkerhet handler om at barn og foreldre ikke skal utsettes for uriktig eller uhensiktsmessige inngrep og vedtak (NOU 2002:12, s. 243). Derfor er også nemnda som organ til stede for at de mest inngripende tiltakene skal vurderes av en uavhengig instans, og ikke bare av barneverntjenesten. Dersom nemndas vurderinger er basert på et forutbestemt perspektiv i lys av den eksisterende praksisen, kan dette ha en negativ innflytelse på både

rettssikkerheten og hensikten med en nemnd for slike saker. På den ene siden vil det ikke medføre rettferdighet, da nemndas inntrykk allerede kan virke forutbestemt. I tillegg vil ikke perspektivet som er førende tale til foreldrenes fordel når det er et risikoperspektiv, da dette medfører at det blir lett etter bekymringsverdige forhold som er risikodiskurens nodalpunkt.

På en annen side er nemndas vurdering gjort på bakgrunn av både foreldrenes og barneverntjenestens argumentasjoner, samt det som virker som konkrete og sannsynlige faktum i saken. Dette er ofte også belyst gjennom sakkyndigerapporter, som kan si noe om for eksempel aktørens fungering eller helsetilstand. Dette bidrar til å styrke barn- og foreldres rettssikkerhet. Likevel er det grunn til å stille seg kritisk til om rettssikkerheten ivaretas tilstrekkelig dersom vurderingene i for stor grad er styrt av ett perspektiv.

5.7 Perspektivets makt

I lys av redegjørelsen og diskusjonen av funnene i forrige kapittel er det tydelig at det kan ligge mye makt i et perspektiv, i forhold til hvordan noe fremstilles og forstås. Det er derfor interessant å reflektere videre over hvilke konsekvenser perspektiver får for utfallet og fremstillingen i en sak. Hvordan kunne en jevnere maktbalanse mellom risikofokus og styrkeperspektiv i vurderingene preget sakene i denne studiens datautvalg? På den ene siden tør jeg å påstå at det ikke nødvendigvis ville medført et annet utfall av sakene, da det i samtlige saker beskrives alvorlige forhold som trolig krever omsorgsovertakelser for å sikre barnet tilstrekkelig omsorg og utviklingsmuligheter. Til tross for dette kunne likevel en mer nyansert tilnærming gitt en annen forståelse av familien og den aktuelle situasjonen, og det kunne bidratt til å lette arbeidet med å skape en positiv endring hos foreldrene med blick på gjenforening og tilbakeføring. Det skyldes at et fokus og en kartlegging av ressurser og muligheter er en inngangsport til endring i seg selv, ved å arbeide videre med å fremme og styrke disse. I tillegg skaper et slikt fokus et bedre grunnlag for samarbeid ved å anerkjenne aktørens allerede eksisterende styrker (Toros & Falch-Eriksen, 2021, s. 1586, 1593-1594).

Videre er det også vesentlig å belyse at makten til å definere situasjonen, i tillegg til å ligge i perspektivet, også kan finnes i språket som benyttes. I likhet med perspektiver skaper også språket representasjoner av virkeligheten. Representasjonene kan kun forstås som fortolkninger. Dette er essensielt å huske på som profesjonsarbeider i barnevernsfeltet, i lys

av at det som observeres og forstås ikke er faktiske avspeilinger av virkeligheten, men preges av egne perspektiver og språklige fortolkninger. Sosialkonstruksjonismen understreker at all kunnskap vi besitter er et produkt av vår måte å forstå verden på, derfor vil også kunnskap som tilegnes om et barns omsorgssituasjon være et produkt av kunnskapsperspektivet som besittes under prosessen (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 14). Samtidig er også de konkrete språklige gjengivelsene av det man forstår som virkeligheten med på å forme den sosiale virkeligheten. Eksempelvis kan dette medføre at aktører i en barnevernssak får identiteter og roller basert på språket og perspektivet de eksponeres for. Gjennom nemndas risikoorienterte vurderinger eksponeres foreldrene for at de ikke har gode nok foreldreferdigheter, noe som gir dem en rolle som utilstrekkelige og risikable foreldre. Dette belyser hvilken makt som kan ligge i språk og perspektiver, og hvilken makt profesjonsarbeidere besitter i lys av rollen til å definere situasjonen. I tråd med Foucault sitt maktbegrep innebærer dette at barneverntjenesten og nemnda gjennom sine vurderinger er i en maktposisjon ved at de kan skape sosial endring basert på sine forståelser.

Vurderingsområdene i en barnevernssak er mange, og de er sprikende i faktisk innhold. Derfor er feltet også preget av mange ulike kunnskapsperspektiver og diskurser, og består til enhver tid av diskursive kamper i forhold til hvordan barns uttrykk og omsorgssituasjon skal forstås og tilnærmes. Dette er med på å skape et dynamisk fagfelt som stadig er i endring. For å etterstrebe en så god og korrekt beslutning i sakene som mulig er det derfor essensielt at vurderingene gjøres ved bruk av flere perspektiver, og at helhetsperspektivet forstås som et ideal. Samtidig kan det virke utfordrende ikke å låse seg til ett eller få perspektiver, da de ofte er innebygde selvfølgeligheter som vi ikke er bevisst til daglig. Derfor er det viktig med bevissthet og kritisk refleksjon rundt egen praksis, og studier som denne er viktige nettopp fordi de utforsker hvilke kunnskapsperspektiver som er i omløp.

Kapittel 6: Avslutning

6.1 Oppsummering og konklusjon

Denne studien har hatt som formål å bidra til økt bevissthet rundt makten som ligger i perspektiver for beslutninger og vurderinger på barnevernsfeltet. Bevisstgjøring og refleksjon over ståstedet man forstår fra i egen praksis er sentralt for å sikre så god

profesjonsutøvelse og vurderinger på barnevernsfeltet som mulig. Bakgrunnen for temaet var en grunnleggende interesse for fokuset på ressurser og muligheter hos barn og familier i barnevernet, sett opp mot faktorene i livet deres som gir en risikofylt omsorgssituasjon. Videre var jeg opptatt av makten som profesjonsarbeidere har i lys av perspektivene de inntar i sine vurderinger. Dette ønsket jeg å undersøke i lys av et teoretisk grunnlag basert på diskursteori og kunnskapsperspektiver i barnevernet. Det førte til følgende problemstilling: *I hvilken grad vektlegges risiko og resiliens i fylkesnemndsvedtak, og hvilke diskursive perspektiver er fremtredende i vurderingene som gjøres?*

For å belyse tematikken og besvare problemstillingen gjennomførte jeg en diskursanalyse av vedtak fra Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker (nåværende Barnevern- og helsenemnda). I den diskursanalytiske tilnærmingen hentet jeg inspirasjon fra ulike retninger og sentrale begreper for min operasjonalisering av diskursanalyse var: Foucault sin forståelse av makt, interpellasjonsprosessen for subjekter og subjektidentiteter generelt, diskursive kamper, representasjoner, selvfølgeligheter og nodalpunkter.

Et hovedfunn i analysen er at det er et dominerende risikoperspektiv i vurderingene som gjøres av barneverntjenesten og nemnda i nemndsvedtak, og at utsagnene som er identifisert i et styrkeperspektiv ofte nedtones og omskrives i lys av et risikoperspektiv slik at ressursene og mulighetene tillegges lite vekt. Dette kan få konsekvenser både for sakens utfall, og for fremstillingen av barnet og foreldrene. I tillegg kan et sterkt risikofokusert perspektiv være med på å skape vansker for samarbeidet og endringsarbeidet med familiene. Det er viktig å påpeke at funnene er gjort i tilknytning til vurderinger i nemndsvedtak, og er dermed ikke en gjengivelse av barnevernsarbeidet som gjøres på feltet utover det som fremgår i vedtakene.

På bakgrunn av funnene har jeg diskutert verdien av utsagnet «det er ingen tvil om at foreldrene er glade i barnet», og hvilken virkning forståelser som «barn i risiko» og «risikable foreldre» har for fremstillingen av en sak. Jeg har videre diskutert hvilke andre kunnskapsperspektiver og diskursive perspektiver som kommer til uttrykk i vurderingene. Videre har jeg stilt spørsmål ved hvorvidt ideen om nemnda som et deliberativt organ

fungerer i praksis når det kan virke som de har et forutbestemt og overveiende risikofokus i sine vurderinger, og til slutt hvilken makt som ligger i perspektiver.

Basert på mine funn kan jeg konkludere med at risikoperspektivet vektlegges i langt større grad enn hva resiliens og styrkeperspektiv gjør i vurderingene i nemndsvedtak. Det er tydelig at styrkeperspektiver er et manglende element i mange nemndsvedtak, og trolig også i andre skriftlige vurderinger på feltet. Utover dette er også andre diskursive perspektiver noe fremtredende i vurderingene, og da spesielt et individorientert perspektiv med sterk påvirkning fra den psykologiske diskursen. Dette perspektivet identifiseres i samtlige vedtak og får spille en stor rolle i vurderingsgrunnlagene. Familieperspektivet blir også synlig i vedtakenes vurderinger, særlig i lys av den juridiske diskursen og familiens rettigheter. Videre er helhetsperspektivet, med flernivåmodellen noe som etterstrebes og oppfattes som et ideal for vurderingene. Likevel virker det vanskelig å oppnå en helhetlig tilnærming basert på både risikofylte- og beskyttende faktorer ved barnets situasjon, og dette er et perspektiv som kun er fremtredende i begrenset grad. Selv om andre perspektiver og diskurser er identifisert, er det tydelig i min studie at risikoperspektivet likevel fungerer overordnet. Andre perspektiver og diskurser forstås og uttrykkes gjerne i lys av et risikofokus. Utover dette er det relevant å påpeke at med et annet teoretisk bakteppe og fokus kunne antagelig andre perspektiver vært identifisert som mer fremtredende enn hva mine funn viser, men dette handler igjen om perspektivenes makt.

Studien har jeg gjennomført med et fokus på å være transparent i prosessen og i valgene som er tatt. Dette for å styrke studiens kvalitet. Noe som virker fordelaktig på studiens kvalitet er at produksjonen av datamaterialet i en dokumentanalyse ikke er påvirket av meg og mine forforståelser. Samtidig vil tolkningen av datamaterialet være det, noe som kan påvirke hva som blir sett og hvordan noe forstås. Dette henger også sammen med utfordringen ved å være en del av diskursen jeg undersøker, og som kan medføre at selvfølgeligheter kan bli oversett. Videre har jeg i studien vært opptatt av kildekritikk og at dokumentene jeg analyserer ikke er laget for å besvare mine spørsmål konkret. På bakgrunn av metoden som er valgt, og det begrensede datautvalget, er ikke funnene i studien generaliserbare og kan ikke hevdes å gjelde alle vurderinger i nemndsvedtak.

6.2 Avsluttende refleksjoner og veien videre

Som en avslutning på denne studien er det sentralt å påpeke at diskurser og kunnskapsperspektiver innenfor barnevernsfeltet står side om side, og utfyller hverandre. Derfor vil ikke et perspektiv kunne erstatte et annet, og det vil alltid være behov for en balanse mellom ulike diskurser og perspektiver. Selv om noen perspektiver vil kunne være mer dominerende enn andre er fokus på helhet, og flere perspektiver parallelt, viktig for å kunne gjøre så gode vurderinger som mulig i et svært komplekst fagfelt.

Til tross for at funnene i denne studien om den maktfylte posisjonen til risikoperspektiver ikke er generaliserbare, kan det likevel antyde noe om hvilke forståelser som preger praksisfeltet, og det er grunn til å stille spørsmål ved hvor nyanserte vurderingene i nemndsvedtak er. Dette er det videre behov for langt mer forskning på for å kunne konkludere med. Sentral forskning på denne tematikken vil eksempelvis kunne dreie seg om hvilke diskursive perspektiver som preger barnevernsfeltet generelt og ikke bare praksisen i nemndsvedtak, og videre hvilken rolle refleksjonen over dette får spille i praksis. Evnen til å våge å stille kritiske spørsmål ved den eksisterende praksisen på et felt er det som skaper utvikling og driver feltet videre. Et praksisfelt vil alltid ha behov for kritiske blikk og refleksjoner, både for å være av god kvalitet og for å følge samfunnets utvikling. Vurderinger på barnevernsfeltet foretas med en stor grad av maktutøvelse, og kritiske blikk og refleksjoner er helt sentralt for at denne makten ikke skal misbrukes. En av grunnene til at det ligger mye makt i vurderingene er at de kan få store konsekvenser. Det er inngripende og alvorlige tiltak som gjøres i familiers privatliv og det kjæreste de har. Da er det viktig å anerkjenne og huske at «det er ingen tvil om at foreldrene er glade i barnet».

Referanseliste

- Andresen, J. F. (2019). *Det å reise vasker øynene. Gjennomgang av 106 barnevernsaker*. Statens helsetilsyn.
https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2019/helsetilsynet_rapport_unummerert_gjennomgang_106_barnevernsaker.pdf
- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *Forholdet mellom barnevernloven og barneloven : barneverntjenestens rolle der foreldrenes konflikter går ut over barnets omsorgssituasjon*
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/skjema/bua/rapportering20barnevern/veileder.forholdet.mellom.barneloven.og.barnevernloven.pdf>
- Barnekonvensjonen. (1989). FNs konvensjon om barnets rettigheter med protokoller. I *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven LOV-1999-05-21-30)*. https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_bkn
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100)* Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97)* Lovdata.
- Borge, A. I. H. (2018). *Resiliens : risiko og sunn utvikling* (3. utg. utg.). Gyldendal.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal* vol. 9. no. 2, 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Braun, M. J., Dunn, W. & Tomchek, S. D. (2017). A Pilot Study on Professional Documentation: Do We Write From a Strengths Perspective? *Am J Speech Lang Pathol*, 26(3), 972-981. https://doi.org/10.1044/2017_AJSLP-16-0117
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development : experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Bufdir. (u.å). *Kjærlighet gir trygge barn*.
<https://www.bufdir.no/foreldrehverdag/smabarn/kommunikasjon---du-og-barnet/kjarlighet-gir-trygge-barn/>
- Bunkholdt, V. (1998). *Små barn i vekst og utvikling* (3. utg. utg., Bd. 8). Tano Aschehoug.
- Christiansen, K. U. (1996). Ressursorientert gruppearbeid i barnevernet. I M. Sandbæk & G. Tveiten (Red.), *Sammen med familien : arbeid i partnerskap med barn og familier* (s. 125-154). Kommuneforl.

- Clifford, G. & Lichtwarck, W. (2010). *Modernisering i barnevernet : ideologi, kontekst og kompetanse*. Universitetsforl.
- Collishaw, S., Pickles, A., Messer, J., Rutter, M., Shearer, C. & Maughan, B. (2007). Resilience to adult psychopathology following childhood maltreatment: Evidence from a community sample. *Child Abuse Negl*, 31(3), 211-229.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.02.004>
- Dahle, R. & Hennem, N. (2008). *Barneverntjenestens håndtering av saker med vold og seksuelle overgrep*. Oslo Metropolitan University - OsloMet: NOVA.
- Dalgard, O. S. (2006). *Sosiale risikofaktorer, psykisk helse og forebyggende arbeid*. Nasjonalt folkehelseinstitutt, Divisjon for psykisk hels.
<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2009-og-eldre/rapport-20062--pdf-fil.pdf>
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg. utg.). Gyldendal akademisk.
- Dyregrov, A. (2010). *Barn og traumer : en håndbok for foreldre og hjelpere* (2. utg. utg.). Fagbokforlaget.
- Egelund, T. & Sundell, K. (2001). *Til barnets beste : undersøgelser af børn og familier - en forskningsoversigt*. Hans Reitzel.
- EMK. (1950). Den europeiske menneskerettskonvensjon med protokoller. I *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven LOV-1999-05-21-30)*. https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_emke
- Fagbokforlaget. (2021, 12. mai 2021). *Innføring i diskursanalyse med Iver B. Neumann*. Webinar. Fagbokforlaget. <https://vimeo.com/548368598>
- Forvaltningsloven. (1967). *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (LOV-1967-02-10)*. <https://lovdata.no/lov/1967-02-10>
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnlov (LOV-1814-05-17)*. <https://lovdata.no/lov/1814-05-17>
- Grøholt, B., Garløv, I., Weidle, B. & Sommerschild, H. (2015). *Lærebok i barnepsykiatri* (5. utg. utg.). Universitetsforl.
- Hart, S. & Schwartz, R. (2009). *Fra interaksjon til relasjon : tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore og Fonagy*. Gyldendal akademisk.
- Heggen, K. & Dahl, S. L. (2017). Barnevernets kunnskapsgrunnlag. *Fonteneforskning*, 1/2017 årgang 10, 70-83. <https://fonteneforskning.no/pdf-15.55950.0.3.e3ff6b7184>

- Helsedirektoratet. (2018). Styrkebasert tilnærming i lokalt folkehelsearbeid. Innbyggerinvolvering, myndiggjøring og deltakelse.
- Hennum, N. (2016). Kunnskapens makt i beslutninger. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 48-61). Universitetsforlaget.
- HR-2020-661-S. *Norges Høyesterett – Kjennelse - HR-2020-661-S*.
<https://lovdata.no/dokument/HRSIV/avgjorelse/hr-2020-661-s?q=HR-2020-661-S>
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. utg.). Abstrakt.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? : nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforl.
- Jørgensen, M. W. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforl. Samfundslitteratur.
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko : skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg. utg.). Gyldendal akademisk.
- Lauritzen, C., Vis, S. A., Havnen, K. J. S. & Fossum, S. (2017). Evaluering av Kvellomalen. Barnevernets undersøkelsesarbeid - fra bekymring til beslutning. Delrapport 2. *Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Rapport 2 2017*.
https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Barnevernets_undersokelsesarbeid_fra_bekymring_til_beslutning_Delrapport_2_Evaluering_av_Kvellomalen.pdf
- Lovdata. (u.å). *Om Lovdata: Historie, oppgaver og formål*.
https://lovdata.no/info/om_lovdata
- Møller, G. (2018). *Kunnskapsgrunnlag - Metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge*. Helsedirektoratet.
- Nagel, J. (2014). *Knowledge: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.
- Neumann, I. B. (2021). *Innføring i diskursanalyse : mening, materialitet, makt* (2. utgave. utg.). Fagbokforlaget.
- Nordanger, D. Ø. & Braarud, H. C. (2017). *Utviklingstraumer : regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Fagbokforl.
- NOU 2002:12. (2000). *Barnevernet i Norge. Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. B.-o. familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/051e391fbb3d4ef2be97a4478dd62e86/nou200020000012000dddpdfa.pdf>

- Ogden, T. & Backe-Hansen, E. (1994). Norsk barnevern i et internasjonalt perspektiv - trender og fokus. I I. Frønes, T. D. Evans & L. Kjølørød (Red.), *Velferdssamfunnets barn* (s. 83-94). Ad Notam Gyldendal.
- Ot.prp.nr.69 (2008-2009). *Om lov om endringer i barnevernloven*. B.-o. likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-69-2008-2009-/id556260/?ch=1>
- Prop.133 L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. B.-o. familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>
- Rasmussen, J. (1996/1998). *Sosialisering og læring i det refleksivt moderne*. (K. M. Thorbjørnsen, Overs.). Cappelen akademisk forlag.
- Regjeringen. (u.å). *Barneverns- og helsenemnda*. <https://www.regjeringen.no/no/dep/bfd/org/etater-og-virksomheter-under-barne-og-likestillingsdepartementet/fylkesnemndene-for-sosiale-saker/id418110/>
- Saleebey, D. (1996). The Strengths Perspective in Social Work Practice: Extensions and Cautions. *Social Work*, 41(3), 296-305. <https://doi.org/10.1093/sw/41.3.296>
- Sandberg, K. (2020). Kommentar til Høyesteretts storkammeravgjørelser om barnevern etter EMDs dommer mot Norge. *Juridika.no*. <https://juridika.no/innsikt/kommentar-til-hoyesteretts-storkammeravgjorelser-om-barnevern-etter-emds-dommer-mot-norge>
- Simmel, C., Merritt, D., Kim, H. M.-S. & Kim, S. (2016). An Exploratory Study of Neglect and Emotional Abuse in Adolescents: Classifications of Caregiver Risk Factors. *Journal of child and family studies*, 25(8), 2372-2386. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0414-9>
- Solem, M.-B. (2017). Kapittel 5: styrkebaserte perspektiver. I R. Hansen & M.-B. Solem (Red.), *Sosialt arbeid : en situert praksis* (s. 94-114). Gyldendal akademisk.
- Toros, K. & Falch-Eriksen, A. (2021). Strengths-Based Practice in Child Welfare: A Systematic Literature Review. *Journal of child and family studies*, 30(6), 1586-1598. <https://doi.org/10.1007/s10826-021-01947-x>
- Vindegg, J. (2011). *Å forstå en familie: fortellinger som kunnskapskilde i sosialarbeideres profesjonelle yrkesutøvelse* [Doktorgradsavhandling, Høgskolen i Oslo, Senter for

profesjonsstudier]. Oslo.

<https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/94/93>

Werner, E. E. & Smith, R. S. (1992). *Overcoming the odds : high risk children from birth to adulthood*. Cornell University Press.